

Ortaöğretim Okul ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Sınıf Rehberlik Etkinliklerine İlişkin Görüşleri

Gülten Feryal GÜNDÜZ*
Sevil SHABANİ MOMENİ**
Didem VAROL***

Öz: Araştırmanın genel amacı, ortaöğretim sınıf rehberlik kitabında yer alan etkinliklerin işlevselliğine yönelik okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada karma yöntemin bir türü olan eşzamanlı dönüşümsel tasarım temele alınmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde tarama yöntemi; nitel bölümünde durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde örneklem küme örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Nitel verilerin toplanacağı katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Nicel verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu ve Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Anketi; nitel verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada anketi dolduran 107 öğretmenden elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplamaları kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen önemli bulgulara göre öğretmenlerin DİSREP'i (Dijital Sınıf Rehberlik Etkinlikleri Platformu) kullanma düzeyleri düşüktür. Etkinliklerin kalabalık sınıflarda uygulanmasının güçlüğüne ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkinlikleri uygulayabilmek için okul rehber öğretmenlerinin desteğine ihtiyaç duyduğuna dikkat çekilmektedir. Fiziksel olanaklar açısından sınırlılıklar olduğu, materyallerin ise daha fazla görsel içerecek ve etkileşim sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. En fazla belirtilen genel sorunlar rehberlik ders saatinin yeterli olmaması, sınıf rehber öğretmeni ve öğrencinin motivasyonunun düşük olması, uygulamada birlik olmamasıdır. İçeriklerin güncellenmesi, öğrenci dinamiğine dikkat edilmesi ve sınıf rehber öğretmenlerine etkinlik uygulama süreçlerine ilişkin eğitimler verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Sınıf Rehberlik Programı, Sınıf Rehberlik Etkinlik Kitabı, DİSREP

Secondary School Counselors' and Classroom Guidance Teachers' Views on Classroom Guidance Activities

Abstract: The general aim of the research is to determine the views of school and classroom guidance counselors regarding the functionality of the activities included in the secondary education classroom guidance book. The study is based on a concurrent transformative design, which is a type of mixed method. In the quantitative part of the research, a survey method was used, while in the qualitative part, a case study design was applied. The sample for the quantitative part of the study was determined using cluster sampling. For the selection of participants from whom qualitative data would be collected, criterion sampling and maximum variation sampling methods were employed. In the collection of quantitative data, a personal information form and the Evaluation of Secondary Education Classroom Guidance Activities Questionnaire were used, while a semi-structured interview form was used for the collection of qualitative data. The data from 107 teachers who completed the questionnaire were analyzed using frequency, percentage, and arithmetic mean calculations. Content analysis was conducted for the qualitative data. According to the key findings of the study, teachers' level of using DCGAP (Digital Classroom Guidance Activities Platform) is low. It was noted that there are difficulties in implementing the activities in crowded classrooms, and classroom guidance teachers need the support of school counselors to effectively implement the activities. It was also highlighted that there are limitations in terms of physical facilities and that materials need to be reorganized to include more visuals and ensure interaction. The most commonly mentioned general issues were the insufficiency of guidance lesson hours, the low motivation of both classroom guidance teachers and students, and the lack of consistency in implementation. It is recommended that the content be updated, attention be paid to student dynamics, and classroom guidance teachers be provided with training on the processes of implementing activities.

Keywords: Secondary Education, Classroom Guidance Program, Classroom Guidance Activity Book, DİSREP

*Sorumlu yazar, Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8096-5598>, e-posta: g.gunduz@iku.edu.tr

**Dr. Öğrt. Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3069-8281>, e-posta: s.shabani@iku.edu.tr

***Arş. Gör. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9950-3489>, e-posta: d.varol@iku.edu.tr

Giriş

Eğitim, bireylerin hayatlarını şekillendiren önemli bir süreçtir ve bu sürecin en kritik aşamalarından biri ortaöğretimdir. Ortaöğretim, gençlerin kimliklerini buldukları, bilgi ve becerilerini geliştirdikleri, sosyal ilişkiler kurdukları bir dönem olarak öne çıkar. Bu süreçte, öğrencilerin akademik başarılarına ek olarak duygusal ve sosyal gelişimleri de büyük önem arz etmektedir. Bireyin kendini ve çevresini tanıyarak karşılaştığı sorunlarla baş etme becerisi, yaşam boyu süren bir öğrenme ve gelişim sürecinin temelidir. Bu açıdan eğitim sistemi içindeki psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetleri, eğitim sürecinin önemli ve ayrılmaz bir boyutunu oluşturmaktadır. Nitekim ortaöğretimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin ergenlik gibi karmaşık bir dönemde karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olarak üretken ve mutlu bir yaşam sürmelerine katkı sağlamayı amaçlar (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006). Diğer taraftan eğitim süreci bireyin öğrenme düzeyini arttırmanın yanı sıra yaşama hazırlanmasına da odaklanan bir süreçtir. Bu yönü ile rehberlik hizmetleri ve eğitim-öğretim süreçleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Bu tamamlayıcılık öğretim programları ile rehberlik programının entegre edilmesini gerekli kılmaktadır (Eryılmaz, 2021; Bakırcıoğlu, 2005; Koç, 2008; MEB 2021; Nazlı, 2008).

Türkiye’de bireylerin çok yönlü gelişimini destekleyen; öğrencilerin eğitim sürecinden maksimum düzeyde yararlanmanın yanı sıra kendilerini gerçekleştirmelerini de amaçlayan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri 1950’li yıllardan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde bireyi tanıma, psikolojik danışmanlık, klinik yaklaşım ve psikolojik danışmanlık görev tanımlarının ön plana çıktığı geleneksel modellerle başlayan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri günümüzde kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik modeline dayalı programlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik modeli geleneksel modelden farklı olarak önleyici ve krize müdahale edici olmasının yanı sıra gelişimseldir, tüm öğrencilere yöneliktir, planlıdır ve yapılandırılmıştır. Bu modelde rehberlik hizmetlerinin sorumluluğu yalnızca okul psikolojik danışmanında değil, tüm okul personeline (Siyez, 2012).

Bu doğrultuda Türkiye’de ortaöğretim rehberlik hizmetleri temelde okul rehberliği ve sınıf rehberliği şeklinde gerçekleştirilmektedir. Sınıf rehberliği, öğrencilere yönelik çeşitli etkinlikler ve danışmanlık hizmetleri içerir. Bu etkinlikler, gelişimsel rehberlik modeline dayalı olarak öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak, kariyer hedeflerini belirlemek, sosyal becerilerini geliştirmek ve duygusal sağlıklarını korumak gibi amaçları içerir (Erkan, 2011). Bu etkinliklerin işlevselliğinin değerlendirilmesinde rol alabilecek önemli kişilerden biri de programın bizzat uygulayıcısı olan sınıf rehber öğretmenleridir. Öğretmenler, sınıflarındaki öğrencilerle doğrudan etkileşimde bulunan ve onların gelişim süreçlerini yakından takip eden profesyoneller olarak, rehberlik etkinliklerinin işlevselliğini değerlendirme konusunda kilit bir rol oynamaktadır.

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişim ve değişimlere bağlı olarak ihtiyaç hissedildiğinde farklı yıllarda Sınıf Rehberlik Programı geliştirme çalışmaları gerçekleştirilerek programlar yenilenmiştir. MEB Okul Öncesi- İlkokul -Ortaokul ve Ortaöğretim/Lise Sınıf Rehberlik Programlarında en son değişiklik 2020 yılında yapılmıştır. 2023 Eğitim Vizyonu doğrultusunda hazırlanan program içeriğinde, geçmiş yıllardaki programlardan farklı olarak ilgili programın problem odaklı bir model yerine öğrenci odaklı bir program olduğu belirtilmektedir. Program gelişimsel özellikler içermesinin yanı sıra yeterli ve güç temelli bir yaklaşıma sahiptir (Çiğci, 2022). Pozitif psikoloji temelinde geliştirilen bu program öğrenci gelişimini akademik, kariyer, sosyal-duygusal olmak üzere çok boyutlu bir yapıda desteklemeyi amaçlamakta; bireylerin bilgilerini beceri ve görgüye dönüştürebilmeleri amacıyla önem taşıyan; 21. yüzyıl becerileri, azim, cesaret, öğrenme aşkı gibi karakter güçleri ve adalet, yardımseverlik, dürüstlük gibi kök değerlerin de geliştirilmesine odaklanmaktadır. Programda her bir sınıf düzeyi için bireyin gelişim özellikleri, hazır bulunuşlukları ve içinde buldukları döneme özgü ihtiyaçlarına odaklanan; akademik, kariyer, sosyal-duygusal gelişim alanlarına yönelik rehberlik etkinlikleri yer almaktadır. Söz konusu bu etkinlikler yalnızca problem odaklı değil aynı zamanda güç temelli ve gelişim odaklı kazanımlar içermektedir. Diğer taraftan bu programda her bir sınıf düzeyindeki kazanımlar birbiri üzerine inşa edilmiş, tamamlayıcı niteliktedir (MEB, 2020).

Program kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik yaklaşımına uygun olarak öğrenci merkezli, okulun öğrenci, öğretmen, veli ve yönetim gibi tüm paydaşlarının katılımını içeren, bireysel farklılıklara odaklı ve bilimsel temelde yapılandırılmıştır. Programdaki etkinliklerin yürütülmesinde büyük oranda sınıf rehber öğretmenleri rol almakla birlikte, belirli kazanımların desteklenmesinde okul psikolojik danışmanları da destek sağlamaktadır. Program eğitim öğretim sürecindeki tüm tatiller ve aralar dikkate alınarak hazırlanmıştır ve uygulayıcılar bölgenin/okulun ihtiyaçları doğrultusunda kazanımların uygulama sıralamasını değiştirme esnekliğine sahiptir. Kazanımların değerlendirilmesi sürecinde ise öğrenci, öğretmen ve velilere uygulanan çeşitli anketler ve ölçme araçlarının yanı sıra etkinliklerden fayda sağlayan öğrenci sayıları gibi çeşitli istatistikler ve öznel değerlendirmelerden yararlanılmaktadır (MEB, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2023 Eğitim Vizyonu doğrultusunda hazırladığı rehberlik programını önceki programlardan ayıran bir diğer yönü DİSREP uygulamasıdır. DİSREP rehberlik programında yer alan etkinliklerin ve materyallerin dijital ortama aktarıldığı bir eğitim platformudur. Bu eğitim platformu öğretmenlerin haftalık olarak uygulaması gereken etkinlik planlarının yer aldığı etkinlik kitaplarının yanı sıra, akıllı tahta aracılığıyla kullanılacak etkinlik materyallerini içermektedir. Buna ek olarak platformda öğrencilerin kendi başlarına katılım sağlayabilecekleri asenkron rehberlik etkinlikleri de yer almaktadır. Bu yönü ile platform bir taraftan etkinlikleri daha ilgi çekici bir şekilde sunmaya olanak

sağlarken diğer bir yönü ile eğitim öğretim süreçlerinin uzaktan sürdürülmesine gerek olan pandemi gibi durumlarda rehberlik hizmetlerinin aksamadan devam edebilmesine olanak sağlamaktadır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024). Bu doğrultuda DİSREP uygulamasının hem rehberlik ve psikolojik danışma uzmanları hem de öğrenciler açısından programın uygulanabilirliği, ulaşılabilirliği ve erişilebilirliğini arttırmaya katkı sunduğu söylenebilir.

Alanyazında farklı eğitim basamaklarındaki Milli Eğitim Sınıf Rehberlik programlarının okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerinin ve/veya öğrencilerin görüşlerine göre incelemesini veya değerlendirmesini yapan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları ilköğretim basamağındaki rehberlik programlarının (Akbaş, 2001; Akgün, 2010; Bardakçı, 2011; Demirel, 2010; Teker, 2007; Taşkaya ve Kurt, 2010; Yazgünoğlu, 2012; Yumrutaş, 2006) bazıları ise ortaöğretim sınıf rehberlik programlarının (Berber, 2010; Çivicioğlu, 2016; İctüzer, 2017; Karataş ve Şahin-Baltacı, 2013; Kızıl, 2007; Özdemir vd., 2020; Sağlam, 2015; Terzi vd., 2011; Tokalı, 2007; Torunoğlu ve Gençtanırım-Kurt, 2022; Yılmaz, 2008; Yüksel-Şahin, 2008) incelenmesini içermektedir. Yapılan bu araştırmaların büyük bir çoğunluğu 2020 yılı öncesi sınıf rehberlik programlarının değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Diğer taraftan 2020 yılı sınıf rehberlik programları değerlendirilmesine/incelenmesine yönelik yapılan araştırmaların (Aygün, 2022; Bayar ve Ekim, 2021; Eren, 2022; Torunoğlu ve Gençtanırım- Kurt, 2022) sınırlı olduğu görülmektedir.

Bayar ve Ekim (2021) gerçekleştirdikleri araştırmalarında rehberlik hizmetlerine yönelik farklı kademelerde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri sürecinde karşılaşılan sorunlara ve bu sorunlara yönelik önerilerini ortaya koymuşlardır. Araştırmalarında rehberlik sürecinde karşılaşılan sorunları sınıf rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar, ders saatinden kaynaklı sorunlar, veliden kaynaklı sorunlar, öğrenciden kaynaklı sorunlar, okul rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar ve okuldan kaynaklı sorunlar şeklinde sınıflandırmışlardır. Katılımcıların daha etkili rehberlik hizmetlerinin sunulması için önerileri ise aileler ile iş birliği yapılması, rehberlik sisteminin oluşturulması, rehberlik hizmetlerine ayrılan zamanın artırılması, okul rehber öğretmenlerinin daha etkin olması için hizmet içi eğitimlerin verilmesi ve bireysel planlar oluşturulmasıdır. Eren' in (2022) okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşlerine göre ilköğretim, ortaokul ve lise eğitim basamaklarındaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin etkililiğini değerlendirdiği yüksek lisans tez çalışmasından elde ettiği bulgular, okul yöneticilerinin okullarında en etkili psikolojik danışma ve rehberlik hizmet alanının psikolojik danışma hizmeti olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Bunu sırayla müşavirlik, bireyi tanıma, uyum, bilgi toplama ve yayma, yöneltme-yerleştirme, çevre-veli ilişkileri, araştırma ve değerlendirme, izleme hizmetleri izlemiştir. Torunoğlu ve Gençtanırım-Kurt (2022) ise ortaöğretim kurumlarında uygulanan sınıf rehberlik programlarını inceledikleri araştırmalarında meslek lisesinde görev yapmakta olan okul psikolojik danışmanlarının ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerini almışlardır. Araştırmalarında rehberlik programının hedeflerine, yeterlik alanlarına, öğretme- öğrenme sürecine, ölçme-değerlendirme sürecine ve geneline ilişkin değerlendirme yapılması istenmiştir. Elde edilen önemli sonuçlar, yeterlik alanlarının öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun hazırlanmış olduğu ancak öğrencilerin eğitsel ve mesleki karar almaları için gerekli olgunluğa ulaşmalarına tam olarak yardımcı olmadıkları, rehberlik ve psikolojik danışma programında yer alan hedeflerin açık ve net ifade edilmediğidir.

2020 yılı sınıf rehberlik programı araştırmaları incelendiğinde, bu araştırmaların nitel ya da nicel yöntemle tasarlandığı; karma yöntem kullanılarak yapılmış bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda ilgili konuda hem genellenebilirlik hem de derinlemesine bulgular elde edilebilmesi için hem nicel hem nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma model çalışmalarına ihtiyaç olduğu söylenebilir. Öte yandan bir eğitim/öğretim programı hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve ölçme-değerlendirme süreci öğelerinden oluşmaktadır. Hedef boyutunda programın amacının ne olduğu sorusuna yanıt aranırken içerik öğesinde belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için ne öğreteceğiz sorusuna yanıt aranır. Diğer adı eğitim durumları olan öğretme-öğrenme süreci boyutunda içeriğin belirlenen hedeflere ulaşmak için nasıl öğretileceği; değerlendirme durumları olan ölçme-değerlendirme süreci boyutunda ise belirlenen hedeflerin ne kadar kazandırılabilirdiği sorularına yanıt aranmaktadır. Eğitim programının bu öğeleri arasında dinamik ve tutarlı bir ilişki olmalıdır. Alanyazında lise rehberlik programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılmış çalışmalar olmakla birlikte rehberlik programının içerik boyutunun uygulamada yürütülmesinde önemli bir işlevi olan sınıf rehberlik etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin işlevselliğine, etkililiğine ve uygulanabilirliğine yönelik derinlemesine yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Buna ek olarak DİSREP uygulamasına ilişkin bir değerlendirmenin de alanyazında yer almadığı görülmektedir. DİSREP uygulamasının amaçları ve yeni bir uygulama olduğu dikkate alınarak bu durumun literatür açısından önemli bir sınırlılık olduğu düşünülmektedir.

Ortaöğretim sınıf rehberlik kitabında bulunan etkinliklerin, okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak etkililik, işlevsellik ve uygulanabilirlik açısından değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Öğretmenlerin bu etkinliklere yönelik görüşleri, uygulamaların güçlü yönlerini ortaya çıkarabileceği gibi, geliştirilmesi gereken alanların da belirlenmesini sağlayabilir. Bu bağlamda ortaöğretim sınıf rehberlik programında yer alan etkinlikleri değerlendirmenin; etkinliklerin öğrencilerin genel gelişimi üzerindeki etkilerini anlama ve bu etkinlikleri geliştirerek daha etkili hale getirmenin yanı sıra geliştirilecek yeni programlar için içerik, kazanım ve uygulama süreçlerine ilişkin ihtiyaç ve beklentilerin belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu önem ve gereksinim durumlarından hareketler bu araştırmanın genel amacı, ortaöğretim sınıf rehberlik kitabından yer alan etkinliklerinin işlevselliğine yönelik okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin uygulanma durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin lise rehberlik programındaki kazanımları geliştirmedeki yeterliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin 21.yüzyıl becerilerini geliştirmedeki yeterliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin içeriğine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin etkili uygulanmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin uygulanabilirliğini etkileyen genel sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin etkili uygulanmasına yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada hem nicel hem de nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, bir araştırma sürecinde araştırma probleminin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla nitel ve nicel verilerin birlikte toplandığı, analiz edildiği, yorumlandığı ve problem hakkında çıkarımların yapıldığı bir araştırma yöntemidir (Creswell ve Plano-Clark, 2007; Tashakkori ve Creswell, 2007). Bu araştırmada Creswell (2014)'in yapmış olduğu karma yöntem sınıflandırması temel alınmıştır. Creswell, nicel ve nitel verilerin aynı süreçte toplanıp analiz edildiği karma yöntem desenlerini eşzamanlı desenler olarak tanımlamıştır. Bu tasarım geniş çaplı veya alternatif bakış açılarına imkân vermesi, araştırmaya katılanları destekleyici olması ve çalışılan olguyu daha iyi anlamayı sağlama bakımından faydalıdır (Creswell, 2014). Çalışmanın nicel ve nitel yöntem aşamaları aşağıda ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu çalışma, İstanbul Kültür Üniversitesi'nin Etik Kurulu'nun 29.03.2024 tarihli 121556/17 sayılı kararı ile araştırma ve yayın etiğine uygun gerçekleştirilmiştir.

Nicel yöntem aşaması

Araştırmanın nicel bölümünde, temelde betimleyici bir yapıya sahip olan tarama yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Tarama araştırma yöntemi nesnelere, toplumların, kurumların yapısını ve olayların işleyişini tanımlamak amacıyla kullanılır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın nicel bölümünde, örneklemin belirlenmesinde küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Küme örnekleme örneklemin çok büyük ve geniş bir alana yayıldığında basit seçkisiz örnekleme yönteminin kullanımının zor olacağı durumlarda tercih edilmektedir (Çepni, 2018). Bu araştırmada da İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan ilçeler sosyo-ekonomik düzeylerine göre küme olarak belirlenmiş; bu kümeler içerisinde de her bir sosyo-ekonomik düzeyi (düşük-orta-yüksek) temsilen birer ilçe küme olarak seçilmiş ve her bir ilçeden ortaöğretim sınıf rehberlik kitabını uygulama durumlarına göre üç-dört adet lise türü okul alt küme olarak belirlenmiştir. Belirlenen okullardaki tüm okul ve sınıf rehber öğretmenleri araştırmanın nicel araştırma bölümünün örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın evrenini, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Avrupa yakası genelindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 3643 okul rehber öğretmeni ve yaklaşık 7000 sınıf rehber öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemini ise 16 okulda görev yapan 480 okul ve sınıf rehber öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden ise toplam 107 öğretmen anketi yanıtlamıştır. Anketlerin, belirlenen örneklem sayısından az sayıda öğretmen tarafından doldurulmasının olası temel nedenleri öğretmenlerin yoğun olmaları, anketlerin uygulandığı tarihlerde okulda ulaşılabilir olmamaları ve/veya sınıf rehberlik kitabını okul/sınıf rehberlik uygulamalarında kullanmamaları olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik ve kişisel bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.*Araştırmaya Katılan Sınıf ve Okul Rehber Öğretmenlerinin Demografik ve Kişisel Bilgileri (N=107)*

<i>Değişken</i>		<i>N</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	64	59,8
	Erkek	43	40,2
Rehber öğretmenlik görevi	Sınıf rehber öğretmeni	97	90,7
	Okul rehber öğretmeni	10	9,3
Görev yaptığı lise türü	Meslek lisesi	8	7,5
	Çok amaçlı lise	22	20,6
	Anadolu lisesi	77	72,0
Öğrenim Durumu	Lisans	80	74,8
	Yüksek lisans	26	24,3
	Doktora	1	0,9
Kıdem	0-5 yıl	7	6,5
	6-10 yıl	12	11,2
	11-15 yıl	19	17,8
	16 yıl ve üzeri	69	64,5
Branş	Rehberlik	10	9,3
	Türk Dili ve Edebiyatı	24	22,4
	Yabancı diller	9	8,4
	Matematik	27	25,2
	Tarih	5	4,7
	Fizik	3	2,8
	Din Kültür ve Ahlak Bilgisi	3	2,8
	Beden Eğitimi	1	,9
	Elektrik-Elektronik	1	,9
	Felsefe	2	1,9
	Kimya	10	9,3
	Biyoloji	6	5,6
	Coğrafya	2	1,9
	Harita ve Tapu Kadastro	2	1,9
	Müzik	1	,9
Ulaştırma Hizmetleri	1	,9	

Tablo 1’de görüldüğü gibi, okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin 64’ü (% 59,8) kadın, 43’ü (% 40,2) erkektir. Öğretmenlerin 10’u (% 9,3) okul rehber öğretmeni, 97’si (% 90,7) sınıf rehber öğretmendir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (f= 77, % 72) Anadolu lisesinde görev yapmakta iken; 22’si (% 20,6) çok amaçlı lisede, 8’i meslek lisesinde çalışmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerinin 7’si (% 6,5) 0-5 yıl arası, 12’si (% 11,2) 6-10 yıl arası, 19’u (% 17,8) 11-15 yıl arası, 69’u 16 yıl ve üstü (% 64,5) kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin 80’i (%85,4) lisans, 26’sı (%) yüksek lisans mezunu iken bir öğretmen (%) doktora mezunudur. Öğretmenlerin çoğunluğunun branşı Matematik (f=27, % 25,2) veya Türk dili ve edebiyatı (f=24, % 22,4)’dır.

Veri toplama araçları ve verilerin toplanması

Araştırmanın nicel verilerini toplamak için kişisel bilgi formu ve Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Anketi; nitel verilerin toplanmasında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları kısaca açıklanmıştır:

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formunda rehberlik öğretmenlerinin cinsiyeti, mesleki kıdemi, okuldaki rehberlik görevi, branş, çalıştığı lise türü ve öğrenim durumu bilgileri yer almaktadır.

Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Anketi: Anketin ikinci bölümü olan sınıf rehberlik etkinliklerinin değerlendirilmesi anketinde ise ortaöğretim sınıf rehberlik kitabında yer alan etkinliklerin programda yer alan kazanımları geliştirmedeki yeterliliği, etkinliklerin içerik ölçütlerine uygunluğu ve etkinliklerin uygulanma sürecindeki etkililiğine ilişkin toplam 29 soru yer almaktadır.

Veri analizi

Sınıf rehber öğretmenlerden elde edilen nicel verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21 programından yararlanılmıştır. Veriler öncelikle bilgisayar ortamında oluşturulan veri dosyasına aktarılmış; her bir madde için betimsel istatistiksel analizlerden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplanmıştır.

Nitel yöntem aşaması

Araştırmanın nitel bölümünde ise nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması; tek bir durum ya da olayın derinlemesine boyutsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir. Elde edilen sonuçlarla olayın neden o şekilde oluştuğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanılması gerektiğini ortaya koyar (Davey, 1991). Bu çalışmada da sınıf rehberlik kitabının, okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin kullanma durumlarına ilişkin görüşleri doğrultusunda derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın amaçları doğrultusunda nitel verilerin toplanacağı çalışma grubunun/katılımcıların belirlenmesinde de amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleminin seçilmesinin nedeni araştırmaya ilişkin deneyimi olan kişilerin seçilmesinin gerekli olmasıdır (Creswell, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bundan dolayı araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak katılımcılarda okul veya sınıf rehber öğretmeni olmaları ve sınıf rehberlik kitabını kullanmaları şartı aranmıştır. Maksimum çeşitlilik için ise farklı sosyoekonomik özelliklere sahip okullardan katılımcılarla görüşmeler sağlanmıştır. Araştırma kapsamında nitel verileri toplamak için görüşme yapılacak katılımcılar, nicel verilerin toplandığı okullarda görev yapan okul ve sınıf rehber öğretmenleri arasından belirlenmiş ve toplam 17 öğretmen ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı katılımcılarına ilişkin betimsel bilgiler Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2.

Araştırmanın Nitel Verilerinin Toplandığı Katılımcıların Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Branş	Rehberlik Öğretmenliği Görevi	Eğitim Durumu	Kıdem	Rehber Öğretmenlik Süresi
ORÖ1	Erkek	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	9	9
SRÖ1	Kadın	İngilizce Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Yüksek lisans	15	12
SRÖ2	Kadın	Biyoloji Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Lisans	25	20
ORÖ2	Kadın	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Yüksek Lisans	35	35
ORÖ3	Erkek	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	30	30
SRÖ3	Kadın	Coğrafya Öğretmeni	Sınıf Rehber Öğretmeni	Lisans	30	25
ORÖ4	Kadın	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	16	16
SRÖ4	Kadın	Biyoloji Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Lisans	11	8
SRÖ5	Kadın	Matematik Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Yüksek lisans	14	11
ORÖ5	Kadın	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	23	21
SRÖ6	Kadın	Tarih Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Lisans	14	12
SRÖ7	Kadın	Biyoloji Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Yüksek lisans	15	14
ORÖ6	Erkek	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	13	13

SRÖ8	Kadın	Matematik Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Lisans	35	30
ORÖ7	Kadın	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	11	11
ORÖ8	Kadın	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Okul Rehber Öğretmeni	Lisans	26	26
SRÖ9	Erkek	İngilizce Öğretmenliği	Sınıf Rehber Öğretmeni	Lisans	15	15

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmanın nitel verilerinin toplandığı öğretmenlerin dördü erkek; 13’ü kadın öğretmendir. Öğretmenlerden sekizi okul rehber öğretmeni; dokuzu sınıf rehber öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Dört öğretmen yüksek lisans; 13 öğretmen ise lisans mezunudur. Öğretmenlerin rehber öğretmen olarak görev alma süreleri 9-35 yıl arasında değişmektedir.

Veri toplama araçları ve verilerin toplanması

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Araştırma kapsamında nitel verilerin toplanmasında ise araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda toplamda 15 soru bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik kitabında yer alan rehberlik etkinliklerinin sınıf rehberlik programında belirtilen gelişim alanlarına, kazanımlara, öğretme-öğrenme sürecine ve ölçme-değerlendirme sürecine yönelik sorular bulunmaktadır. Formda yer alan diğer sorular rehberlik kitabının alanyazındaki program içerik ölçütlerine uygunluğuna, etkinliklerin uygulanma durumuna, uygularken karşılaşılan sorunların ve önerilerinin neler olduğuna ilişkin görüşlerini belirlemeye yöneliktir.

Veri Analizi

Nitel verilerin analizinde ses kayıtları Maxqda programına aktarılmış ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. En uzun görüşme 49 dakika; en kısa görüşme ise 16 dakika sürmüştür. Nitel içerik analizinde veriler dört basamak şekilde incelenmiştir. Birinci basamakta veriler kodlanmış, ikinci basamakta kategoriler temalar başlığında ayrı ayrı işlenmiş, üçüncü basamakta kategoriler, kodlar ve temalar düzenlenmiş ve son dördüncü basamakta ise bulgular tanımlanıp yorumlanma işlemleri yapılmıştır (Büyüköztürk vd., 2014). Görüşme yapılan sınıf rehber öğretmenleri SRÖ1, SRÖ1... SRÖ9; okul rehber öğretmenleri ORÖ1, ORÖ1... ORÖ9 kodları ile belirtilmiştir. Araştırmanın alt amaç sorularını yanıtlamak için, nitel ve nicel verilerden elde edilen bulgular birlikte sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Veri toplama araçlarının tamamı araştırmacılar tarafından bütüncül bir yaklaşımla taslak olarak hazırlandıktan sonra görünüş ve kapsam geçerliliği için bir Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, bir Eğitim Programları Geliştirme ve bir Ölçme-Değerlendirme uzmanı olacak şekilde üç uzmanın görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda düzeltme ve değişiklikler yapıldıktan sonra 7 sınıf ve okul rehber öğretmeni ile pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrası öğretim görüşleri alınarak forma son hali verilmiştir.

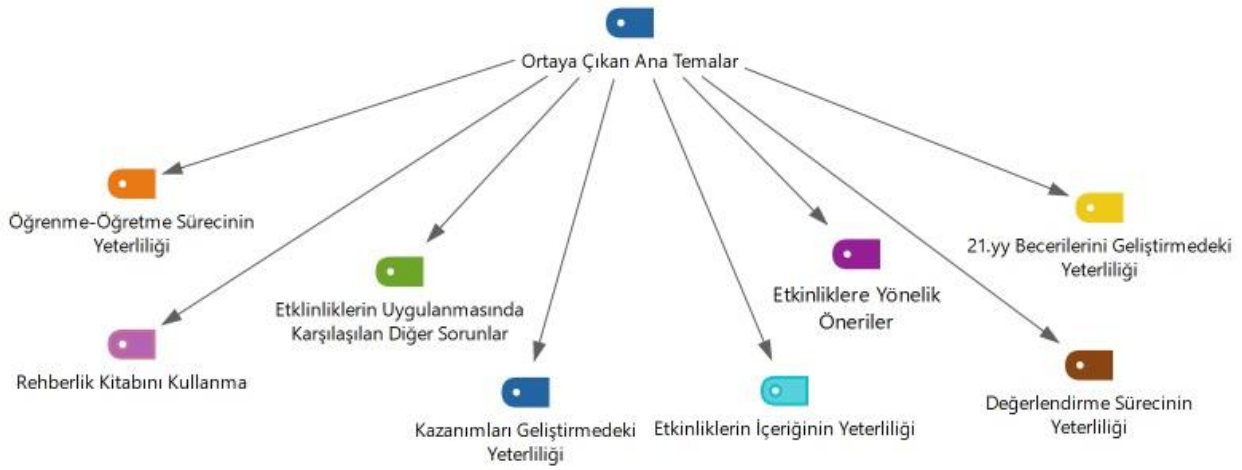
Katılımcıların görüşme konusu ile ilgili bilgilendirilmesi ve onaylarının alınmasında sonra, yüz yüze yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Nitel analizlerden elde edilen verilerin kodlanmasında güvenilirliği sağlamak için araştırmacılar dışında bir uzmana elde edilen verilerin % 30’luk kesiti verilmiş; bu uzmanlardan belirlenmiş temalara göre kodlama yapmaları istenmiştir. Belirlenmiş temalara yeni temalar da ekleyebilecekleri belirtilmiştir. Bu kapsamda kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı (görüş birliği) olarak Miles ve Huberman (1994) temel alınmıştır. Uzman görüşü alındıktan sonra, uzmanlar ve araştırmacıların bir araya gelmesiyle görüş ayrılığı olan temalar konusunda tartışılmış ve bir karara varılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik katsayısı % 82’dir. Araştırmanın bulgular bölümünde farklı veri kaynaklarından elde edilen veriler doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Tüm bu analiz süreci bittikten sonra ise araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçları katılımcılarla da paylaşılmış, bulguların gerçek durumu yansıttığı katılımcı teyitleriyle de doğrulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın alt amaç sorularını yanıtlamak için toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular sunulurken alt amaç sorularının sırası dikkate alınmış, her bir alt amaç sorusuna ilişkin nitel ve nicel verilerden elde edilen bulgular birlikte sunulmuştur. Öncesinde Şekil 1’de gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen ana temalar bir bütün olarak gösterilmiştir:

Şekil 1.

Elde Edilen Verilerin Analizi Sonucunda Sınıf Rehberlik Etkinliklerine İlişkin Ortaya Çıkan Görüşler

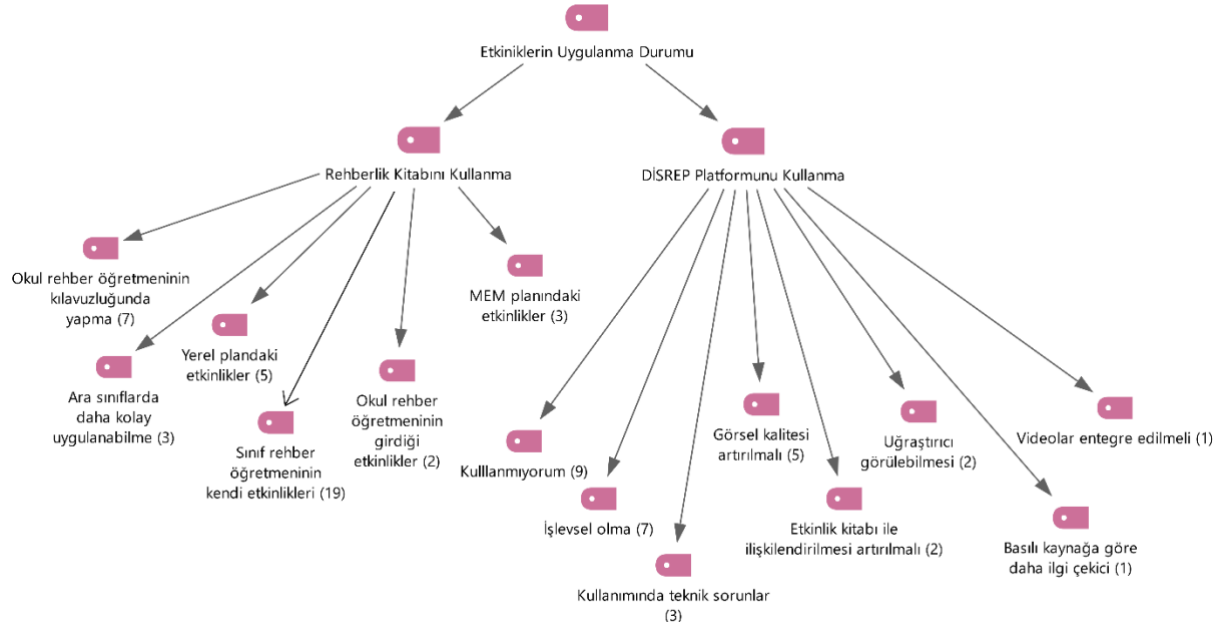
Şekil 1’de görüldüğü gibi ortaya çıkan görüşler öğretmenlerin rehberlik kitabını kullanma durumları, etkinlik kitabının kazanımları geliştirmedeki yeterliliği, 21.yy. becerilerini geliştirmedeki yeterliliği, etkinliklerin içeriğinin yeterliliği, öğretme-öğrenme sürecinin yeterliliği, değerlendirme sürecinin yeterliliği, etkinlikler uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve etkinliklere yönelik öneriler başlıkları altında olmuştur.

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin uygulanma durumuna ilişkin görüşlerine yönelik elde edilen bulgular

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin okullarında ve sınıflarında gerçekleştirilme durumuna ilişkin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen temalar ve alt temalar Şekil 2’ de gösterilmiştir:

Şekil 2.

Sınıf Rehberlik Etkinlik Kitabında Yer Alan Etkinliklerin Uygulanma Durumu Temasına İlişkin Elde Edilen Alt Temalar ve Kodlar

Etkinliklerin uygulanma durumu teması altında “Rehberlik Kitabını Kullanma” ve “DİSREP Platformunu Kullanma” olmak üzere iki alt tema oluşmuştur. Rehberlik kitabını kullanma alt teması altında öğretmenler sınıf rehberlik kitabında yer alan etkinliklerden büyük bir kısmının okul rehber öğretmenin kılavuzluğunda yaptıklarını ifade etmişlerdir (f=7). Bir sınıf rehber öğretmeni ve bir okul rehber öğretmeni bu koda ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

SRÖ1: “Evet, rehber öğretmenimiz bize sağlıyor. Az önce de belirttiğim gibi çeşitli dökümanlar akış ve işleyişi sağlıyor. Biz her hafta onların fotokopilerini alıyoruz, videoları gruplarımız var sınıf rehber öğretmenleri gruplarımız. Videoları öğretmenimiz oraya atıyor, her sınıf kademesinde zaten çalışmalarımız da çeşitlilik gösteriyor.”

ORÖ4: “Müşavirlik yapıyoruz genelinde zaten. Okul rehber öğretmenin girmesi gereken etkinlikler hariç sınıf rehber öğretmenlerimiz yapabiliyor. Orada belki anlaşılma ya da bunu nasıl uyguladığımız dedikleri noktalarda müşavirlik anlamında yapıyoruz.”

Görüşme gerçekleştirilen okul rehber öğretmenleri etkinliklerin çoğunlukla sınıf rehber öğretmenleri tarafından gerçekleştirilmekle birlikte programda okul rehber öğretmeni tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin de bulunduğunu belirtmiştir (f=2). Okul rehber öğretmenlerinden ORÖ1 ve ORÖ7 sınıf rehberlik etkinlik kitabında yer alan bazı etkinlikleri bizzat ilgili sınıfa girerek kendilerinin gerçekleştirdiğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

ORÖ1: “Biz daha çok yönlendirme kısmında varız. Rehber öğretmen olduğum için ben hani uygulama kısmında sadece 1-2 tane oluyor bizim girmemiz gerekenler. Onun dışındakileri biz planı ve yapılması gerekenleri öğretmenlere teslim ediyoruz; onlara da işte şöyle yaparsınız şunlara biz gireceğiz diyoruz. Onun dışındakileri öğretmenler, sınıf öğretmeni kendi uyguluyor. Zaten o yüzden hani bizim uygulama şeyimiz çok fazla yok.”

ORÖ7: “Bazı konularda da ben kendim giriyorum. Özellikle çatışma çözme yöntemleri ile akran zorbalığı gibi belli başlı konularda da benden destek istiyorlar.”

Okul rehber öğretmenleri sınıf rehberlik dersinde etkinlik kitabında yer alan etkinlikleri uygulamanın yanında Milli Eğitim Müdürlüğü planı (f=3) ve yerel plandaki hedefler doğrultusunda belirledikleri etkinlikleri de (f=5) gerçekleştirdiklerini belirtmişler; plandaki hedeflere ilişkin etkinlik kitabında etkinlik olmaması durumunda ise kendilerinin uygun başka bir etkinlik uyguladıklarını vurgulamışlardır. İki okul rehber öğretmenin bu kodlara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

ORÖ1: “Bizim okulumuzun işte rehberlik ihtiyaçları belirleme anketi uyguluyoruz; oradan belirlediğimiz 2 eksiği, bu bakanlık ve ilin belirlediğiniz dışında kalanları izleyerek tespit ediyoruz. Onları da biz ekliyoruz, yani totalde 2-2-4-5 tane falan şeyimiz oluyor hedefimiz oluyor. Genel toplam hedef söylüyorum; 5 tane hedefimiz oluyor. Biz de bunları sene içerisinde uygulamaya çalışıyoruz. Bu sene bizim mesela şeydi; oto kontrolle psikolojik sağlamlıktı okulumuzda, ona göre çalışmalarımızı yaptık.”

ORÖ5: “İşte bakanlığın hedefleri, ilin hedefleri, kendi hedeflerimiz; toplamda kendi hedeflerimizle beraber 4 çalışma olduğu için veli, öğretmen ayağı, öğrenci ayağı, bunları yerleştiriyoruz. Sonra kök değerleri mutlaka yerleştiriyoruz... Şimdi milli eğitimin özellikle üzerinde durduğu kadına şiddet var; onu mutlaka yapıyoruz. Sonra şiddet var, o mutlaka oluyor.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenleri yerel plandaki hedeflerin yanı sıra sınıf rehber öğretmenin kendi uyguladığı etkinlikler olduğunu belirtmiştir. Analiz sonucunda bu etkinliklerin başlıca odaklandıkları konuların teknoloji bağımlılığı, test çözme/ders çalışma teknikleri, sınav sistemi hakkında bilgilendirme, akran zorbalığı, öğrencinin ihtiyacına uygun bireysel yardım, çocuk hakları- taciz ve zorbalık, kariyer danışmanlığı, sosyal etkinlikler, ders/hafta içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlar, ergenlik dönemi ve kimlik algısı, YKS sınavına duyuşsal hazırlık, değerler olduğu tespit edilmiştir (f=19).

Rehber öğretmenler sınıf rehberliği etkinlikleri kitabında yer alan etkinliklerin ara sınıflarda daha kolay uygulanabildiği ifade etmişlerdir. Bu kod altında katılımcılar genel olarak etkinliklerin 9 ve 10. sınıf gibi alt ve ara sınıf düzeylerinde daha kolay uygulanabildiğini ve sınav senesi olduğu için 12. sınıflarda uygulanmasının güç olduğunu dile getirmiştir (f=3). Öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şunlardır:

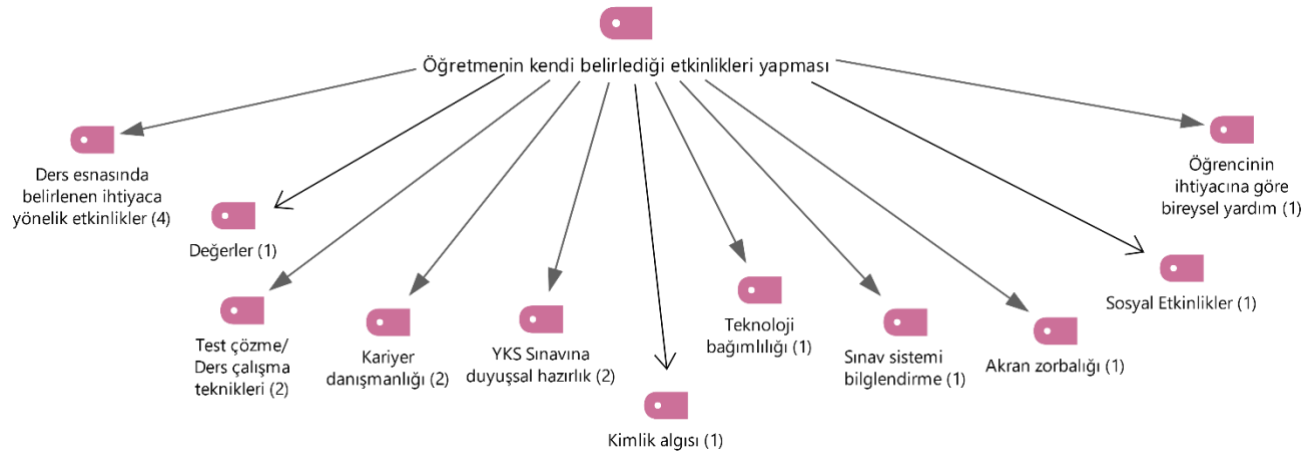
SRÖ2: “Şu an mesela hani normal ara sınıflarda uygulama imkânı daha kolay oluyor ama 12. sınıfa geldiğimizde, 12. sınıfta bizim rehberliğimiz birazcık daha YKS ye yönelik rehberlikler oluyor. Çünkü öğrenci de o daha alt sınıflarda o tarz rehberlikleri çok yaptıkları için çok da istemiyor, aslında onlara pek de gönüllü olmuyorlar. Onlar için ne oluyor en iyi rehberlik; işte hocam hani bu hafta bu derse biz nasıl çalışalım ya da nasıl çalışmalıyız?”

ORÖ4: “Zannediyorum bazı kademelerde az önce söylediğimiz gibi yani daha küçük kademelerde; 9. ve 10. sınıf gibi daha sık uygulanabiliyor ama 11.- 12. sınıfa geldiğinde öğrenciler biraz daha farklı yaklaşıyorlar. Sanıyorum bu rehberlik etkinlikleri bazı sınıflarda maalesef hiç uygulanamayabiliyor.”

Sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu sınıf rehberlik saatinde sınıf rehberliği etkinlik kitabında yer alan etkinlikleri uygulamanın yanında zaman zaman o hafta süreç içerisinde ortaya çıkan durumları dikkate alarak kendi belirledikleri etkinlikleri de yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kendi belirledikleri etkinlikler alt temasındaki kodlar okunabilirlik açısından daha net olması için ayrı olarak Şekil 3’te gösterilmiştir:

Şekil 3.

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Dersinde Kendilerinin Belirleyip Uyguladıkları Etkinlikler Alt Temasına Ait Kodlar

Sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu sınıf rehberlik saatinde öğrenciler tarafından ihtiyaç duyduklarını belirttikleri konuya yönelik etkinlikler gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bir sınıf ve okul rehber öğretmeni bu koda ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

SRÖ3: “Örneğin güncel olarak; çocukların duygu durumlarına yönelik, diyelim ki o hafta bir olay olmuştur ya da olay demeyim de hani öğrencinin ruh durumlarıyla alakalı bir şey olmuştur, tüm öğrenciler etkileyebilecek. Diyelim ki bir deprem olmuştur tüm Türkiye’yi etkileyen veya bunun yanında işte birtakım faaliyetler yapıyoruz okulda onların iş bölümleriyle ilgili sınıfta bunlar üzerinde konuşuyoruz, bunların etkilerinden bahsediyoruz. Yani güncel konuları da araya sıkıştırıyoruz.”

ORÖ 7: “Çok destek almak istiyorlar; duygusal problemlerinden vesaire bir sürü ergen problemleri oluyor onlarla ilgili de dönem dönem girip sadece o etkinliklere bağlı kalmadan da yaptığımız pek çok görüşmeler oluyor seminerler oluyor ya da sınıf içerisindeki ufak bir grup çalışmaları olabiliyor.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ihtiyaca yönelik olarak gerçekleştirdikleri etkinliklerin içeriğine ilişkin görüşleri; bu etkinliklerde odaklanılan başlıca konuların test çözme/ders çalışma teknikleri (f=2), kariyer danışmanlığı (f=2) ve YYS sınavına duyuşsal hazırlık (f=2) olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan teknoloji bağımlılığı (f=1), sınav sistemi bilgilendirmesi (f=1), akran zorbalığı (f=1), öğrenciye yönelik bireysel yardım (f=1), değerler eğitimi (f=1), kimlik algısı (f=1) ve sosyal etkinlikler (f=1) ihtiyaca yönelik olarak gerçekleştirilen diğer etkinlik konularını oluşturmaktadır.

SRÖ5: “Ekran süreleri çok fazla biliyorsunuz çocuklarda. Ekran kullanım süresi çok uzun olduğu için mesela şey işte görevi veriyorum onlara; şu an ikinci haftayı bitirmek üzereyiz işte bir haftada ailenle ne kadar vakit geçiriyorsun, her gün kaç dakika aileyle vakit geçiriyorsun, işte kaç dakika televizyon ya da işte tablet veya bilgisayarda vakit geçiriyorsun gibi kendimin uyguladığı işte bir nevi belki yaşam tecrübelerimizden oluşan...”

ORÖ6: “Mutlaka 10. sınıf öğrencilerine 10’ dan 11’ e geçerken alan seçimi yaptıkları için, resmiyette alan yok ama uygulamada var; hangi yönelimlerini nasıl destekleyebilirler, kariyer planlamayı nasıl yapmaları gerekir, nelere dikkat etmeleri gerekir. Bunu standartta yapıyorum bunların dışında.”

SRÖ4: “Benim en sık karşılaştığım şey akran zorbalığı oluyor; hani öğrencilerin birbirine davranışlarıyla ilgili problem yaşayıp bunu kendi başına çözemediğini durumlara denk geliyorum. Hatta en sık karşılaştığım şey bu, ekstra bir örnek yok buna yönelik de çalışmalar.”

ORÖ2: “Bir de özellikle ergenlik dönemindeki yaşadığı kimlik algısı konusunda bazen küçük grup ya da bireysel görüşmelerimiz çok oluyor.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf ortamında gerçekleştireceği sınıf rehberlik etkinlik kitabında yer alan etkinlikler aynı zamanda öğretmenlere online ortamda DİSREP adı verilen bir platform üzerinden de sunulmakta ve isterlerse öğretmenler buradan da kullanabilmektedirler. Ortaöğretim Sınıf Rehber Etkinlikleri Değerlendirme anketindeki bir madde öğretmenleri DİSREP programını kullanma durumlarına ilişkin görüşleri istenmiştir. Bu maddeye ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3’te gösterilmektedir:

Tablo 3.

Öğretmenlerin DİSREP Kullanma Durumunu İlişkin Elde Edilen Bulgular (N=107)

Anket Maddeleri	\bar{X}	Ss
Etkinliklerin dijital ortamda sunulduğu DİSREP programını kullanıyorum.	2,76	1,302

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların DİSREP programını kullanma düzeyinin düşük olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de onlara DİSREP programını kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Şekil 1’de görülen Etkinliklerin Uygulanma Durumu teması altında alt tema olan DİSREP programının kullanımı alt temasında katılımcıların çoğu (f=9) program hakkında bilgisi olmadığı için kullanmadığını ya da etkinlik kitabından farklı görmediği için kullanmayı tercih etmediğini belirtmiştir.

SRÖ3: “Bilgim yok, hatta duymuştum. Ankette böyle bir şey görünce X hocaya şey dedim, hocam böyle bir şey varmış benim haberim yok nedir vesaire o dedi galiba.”

ORÖ6: “Yani buradaki etkinliklerin biraz slaytlaştırılmış hali, ufaktan görseller var ama ben DİSREP’i kullanmıyorum.”

Katılımcıların yaklaşık yarısını oluşturan ve DİSREP Platformu’nu kullandığını ifade eden öğretmenler ise uygulamayı ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik açısından işlevsel ve kolaylaştırıcı bulduklarını (f=7) ve uygulamayı basılı kaynaklardan daha ilgi çekici bulduklarını ifade etmişlerdir (f=7).

SRÖ5: “Öğrencilerin göreceği şeyler olduğu zaman akıl tahtadan açıyorum. Orada şey vardı bazen okuma metinleri de oluyordu. Öğrencilere tek tek kâğıt dağıtıyorduk, dolduruyorlardı, o zaman da onu kullanıyordum.”

ORÖ7: “Etkinliğin içeriğini okumuş oluyorlar, daha ilgi çekici oluyor ve bence daha kolay erişilebiliyor.”

Katılımcıların DİSREP programına ilişkin önerileri incelendiğinde görsel kalitesinin artırılması (f=5), platforma video ve kısa film gibi uygulamaların entegre edilmesi (f=1) ve bu program ile sınıf rehberlik etkinlikleri kitabı arasındaki uyumun artırılması gerektiği (f=2) görüşlerinin öne çıktığı görülmektedir. DİSREP programına yönelik olumsuz görüşlerin odak noktasını ise akıllı tahtalara bağlı teknik sorunlar (f=3) ve kullanım sürecinin uğraştırıcı olması (f=2) gibi uygulama sürecinde karşılaşılan zorluklar oluşturmaktadır.

ORÖ6: “Daha iyi bir grafikte çalışmak lazım. İçeriklerin emin değilim ama şöyle bir izlenim var kafamda buradaki kazanımlarla oradaki slaytlar arasında akışta biraz soru işaretleri var, yani sanki uyumsuz gibi durumlar var onun belki bir gözden geçirilmesi ihtiyacı var gibi düşünüyorum. Ama onun dışında grafikler düzelirse daha ilgi çekici, böyle kalite görseller eklenirse bence amaca daha çok hizmet eder.”

SRÖ7: “Akıllı tahtası mesela sorunlu olan sınıflar da var. Hani öyle olduğu zaman istesiniz de kullanmıyorsunuz zaten onun dışında kullanılıyor.”

ORÖ4: “DİSREP’te şöyle her çalışma yani etkinliklerin hepsi orada yok. Öyle olunca da öğretmen zannediyor ki etkinliklerin hepsini buradan bulabileceğim. Biz bu yıl en çok bu sıkıntıyı yaşadık. Etkinlik kitabında DİSREP’te şu çalışma deyip mesela mavi tikli ya da mavi alt çizgili çıkıyor ya mesela tıklayacaksınız oraya gidecek hemen; yani ona gitse güzel olurdu. Şöyle, evet ulaşılabilir. Çünkü arıyorsunuz bu burada var mıydı, şu şurada var mıydı? Bağlantı çok güzel ama böyle bir sıkıntımız var.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin lise rehberlik programındaki kazanımları geliştirmedeki yeterliklerine ilişkin görüşlerine yönelik elde edilen bulgular

Bu araştırmanın ikinci alt amacı okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkinliklerin lise rehberlik programındaki kazanımları geliştirmedeki yeterliklerine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak katılımcılara uygulanan “Ortaöğretim Sınıf Rehber Etkinlikleri Değerlendirme Anketinden elde edilen nicel veriler Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Etkinliklerin Kazanımları Geliştirmedeki Yeterliliğine İlişkin Elde Edilen Bulgular (N=107)

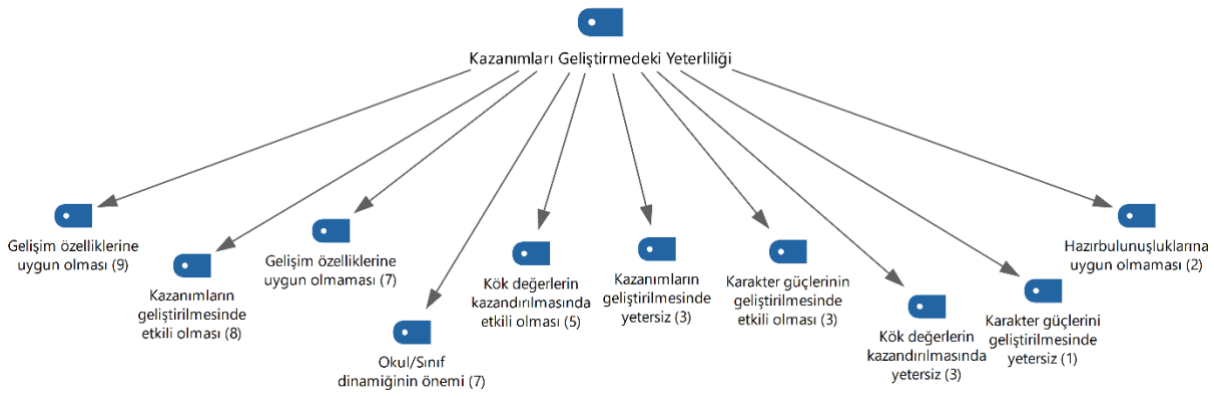
Anket Maddeleri	\bar{X}	Ss
Etkinlikler öğrencinin programda yer alan akademik gelişim alanı kazanımlarına ulaşmasını sağlayacak niteliktedir.	3,79	0,866
Etkinlikler öğrencinin programda yer alan kariyer gelişim alanı kazanımlarına ulaşmasını sağlayacak niteliktedir.	3,79	0,844
Etkinlikler öğrencinin programda yer alan sosyal duygusal gelişim alanı kazanımlarına ulaşmasını sağlayacak niteliktedir.	3,82	0,878

Tablo 4 incelendiğinde okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin, sınıf rehber etkinliklerinin öğrencilerin akademik (\bar{X} = 3,79), kariyer (\bar{X} = 3,79) ve sosyal-duygusal (\bar{X} = 3,82) gelişim alanlarında kazanımları geliştirme yeterliliğini yeterli buldukları söylenebilir. Diğer taraftan ciddi bir farklılık olmamakla birlikte, öğretmen görüşlerine göre etkinliklerin sosyal-duygusal gelişim kazanımlarını destekleme düzeyinin, akademik ve kariyer gelişim kazanımlarını destekleme düzeyinden yüksek olduğu görülmektedir.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği öğretmenlere sınıf rehberliği etkinlik kitabında yer alan etkinlikleri sınıf rehberlik programının kazanımlarını geliştirmede ne kadar yeterli buldukları sorulmuştur. Öğretmenlerin görüşlerinin analiz edilmesinden elde edilen tema ve kodlar Şekil 4’te gösterilmiştir:

Şekil 4.

Etkinliklerin Kazanımları Geliştirmedeki Yeterliliği Temasına İlişkin Kodlar

Şekil 4'te görüldüğü öğretmenlerin önemli bir kısmı programdaki etkinliklerin öğrencilerin gelişim özelliklerine (f=9) uygun olduğunu; kazanımları (f=8) ve karakter güçlerini geliştirme (f=3), kök değerleri kazandırma (f=5) hususlarında etkili ve yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu kodlara yönelik görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

SRÖ3: "Yani hani alt düzeyden itibaren öğrencileri kapsıyor ama dediğim gibi hani tek tük özel öğrenciler olabilir, özel durumlar olabilir. Onlarda da üstüne biz ekleme yapıyoruz ama genel kazanımlar tutumlar falan doğru."

ORÖ1: "Amaçta var onlar içeriğini incelediğinizde, mükemmel bu dediğiniz her şeye hizmet ediyor ama uygulanmasında problemler. Zaten dediklerinizin hepsine hizmet ediyor yapısı, bunun için uygun zaman verilse uygun mekanlar verilse falan dedikleriniz gerçekleşme ihtimali çok çok yüksek."

SRÖ2: "Mesela zorbalıkla alakalı, hayır diyememe ile alakalı, dostlukla alakalı. Aslında bunlar belki 11'e kadar çok daha fazla uygulanabilecek şeyler, güzel programlar var aslında yani hiçbirine ben kötü diyemem güzel şeyler var planda."

ORÖ4: "Şimdi etkinlikler biraz daha hem gerçekçi hem de günümüz problemleriyle güncel problemlerle de bağlantılı ve özdeşiyor. Dolayısıyla da verilmek istenen hani ahlaki değer olsun ya da işte kazandırılmak istenen manevi değerler olsun, bence örtüşüyor diye düşünüyorum. Geliştirilebilir mi, tabii ki her program gibi."

Görüşme yapılan öğretmenlerin bir kısmı sınıf rehberlik etkinlikleri kitabında yer alan etkinliklerin rehberlik programında yer alan kazanımları (f=3), kök değerleri (f=3) ve karakter güçlerini (f=1) geliştirmede yetersiz bulduklarını ve etkinliklerin gelişim dönemlerine (f=7) ve öğrencilerin hazırbulunuşluklarına (f=2) uygun olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri incelendiğinde yetersiz bulma gerekçelerinin etkinliklerin somutlaşmaması ve gerçek hayattan kopuk olması, teknik terimler kullanılması, kullanılan yöntem açısından sınırlı olması; ağırlıklı olarak kâğıda bağlı olması ve oyun gibi algılanması şeklinde sıralandığı görülmektedir.

ORÖ5: "Biraz daha sanki kitap okumak gibi kalıyor bizim öğrenciler için. Bunu neden söylüyorum çünkü bizim eğitim sistemimizde okul ve gerçek hayat birbirinden kopuk."

SRÖ6: "Kazanımlara katkısı açısından da aslında bağlantıyı kurabilen yerler var ama bağlantının kurulmadığı yerler de var. Mesela genellikle tabii ki rehberlikle ilgili olan etkinlikler çocukların psikolojik yönlerini almaya yönelik ama bizim işlemiş olduğumuz dersler tabii ki daha çok işte hayattaki olayları anlamaya veya sayısal bilgiler açısından baktığımız zaman da deneye ve gözleme yoluyla bilimin yöntemlerini anlamaya yönelik. Onların bu yöndeki yönlerini, çok fazla ikisinin kapsadığını düşünmüyorum yani. Rehberliğin daha çok onların tutum ve davranışlarıyla ilgili özelliklerini ortaya çıkarmaya yardımcı etkinlikler olduğunu gözlemlemekteyim."

SRÖ5: "Bir etkinlik vardı işte hiç unutmuyorum. Yüzüne bir surat ifadesi takın ve sınıfta dolaş, sana verdikleri tepkileri ölç. Yani bunu bir lise öğrencisini ayağa kaldırıp da hani sen yüzüne bir güleç şey takın ve burada dolaş da gel... Bunu hiçbir öğrenci kabul etmek istemez. Ya da işte bir ağlama davranışı sergile. Bunları yapmayacak öğrenciler çok fazla. O yüzden çok komik kalan etkinlikler de var."

ORÖ2: "Yani bazıları bu öğrenci grubuna hitap etmeyebiliyor şimdi hemen ezberimde yok yani diyelim ki bu grubun ihtiyacı değildir diyelim Yenibosna'da bir düz lisenin programı ihtiyacıdır. Hani bu öğrenci gelen öğrencinin birikimiyle, ihtiyaçlarıyla işte farklı bir yerdeki önce ihtiyaçları farklı, ulaşılabilirlik seviyesi farklılık gösterebiliyor. İlgi duyabiliyor ya da duymuyor, özellikle uygulamalı yapmaya çalışıyorum bazı zorluklar olduğu zaman."

Öğretmenlerin bir kısmı ise etkinliklerin içeriklerinden bağımsız olarak amaçladığı kazanımları geliştirebilmesinde okul ve sınıf dinamiğinin etkili olduğunu vurgulamıştır (f=7).

SRÖ1: "Yine de yani bir şekilde adaptasyon gerektirdiğine kesinlikle inanıyorum. Yani sınıftan sınıfa bile fark ediyor, aynı okul içerisinde başka bir sınıfın dinamiğinde o kitaptaki bütün o amaçlar her neyse yaptığımız etkinlikteki kazanımlar bunların hepsinin bazen adapte edilmesi ve bazen de olduğu gibi verilmesi mümkün olabiliyor. O yüzden de o sınıf dinlemeyi bence biraz etkili bunda."

ORÖ 7: "Bazı etkinliklerde gülüyorlardı. Yani böyle onu biraz daha düzeylerinden daha üst beceri şeklinde vermek gerekiyordu. O etkinlikleri direkt etkinlik kitabında olduğu şekliyle değil de onu biraz da böyle beyin fırtınası gibi.. Yani o

biraz daha değiştirip onların düzeyine çekebilmek de gerekiyordu. Biraz daha belki meslek lisesi için ya da farklı liseler için belki biraz daha normal seviyededir ama... Bazı, her etkinlik değil ama bazıları sanki onların düzeyine basit kaçıyor gibiydi.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin, 21.yüzyıl becerilerini geliştirmedeki yeterliklerine ilişkin görüşlerine yönelik elde edilen bulgular

Bu araştırmanın üçüncü alt amacı okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin, rehberlik etkinliklerinin 21. yüzyıl becerilerini geliştirmedeki yeterliklerine ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Bu alt amaca ilişkin “Ortaöğretim Sınıf Rehber Etkinlikleri Değerlendirme anketinden elde edilen bulgular Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5.

Etkinliklerin 21. Yüzyıl Becerilerini Geliştirmedeki Yeterliliğine İlişkin Elde Edilen Bulgular (N=107)

Anket Maddeleri	\bar{X}	Ss
Etkinlikler öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,64	0,884
Etkinlikler öğrencilerin sorun çözme becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,61	0,898
Etkinlikler öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,52	0,925
Etkinlikler, öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,38	0,928
Etkinlikler öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,43	0,923
Etkinlikler öğrencilerin empati kurma becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,56	0,881
Etkinlikler öğrencilerin sözlü/yazılı iletişim kurma becerilerini geliştirici niteliktedir.	3,62	0,876
Etkinlikler öğrencileri sorgulamaya, araştırmaya, incelemeye teşvik etmektedir.	3,54	0,904
Etkinliklerde öğrencilerin iş birliğine dayalı gerçekleştireceği çalışmalara yer verilmiştir.	3,64	0,871

Tablo 5 incelendiğinde okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin, sınıf rehberliği etkinliklerinin 21. yüzyıl becerilerini geliştirmede orta düzeyde yeterli bulunduğu işaret etmektedir. $\bar{X}= 3,64$ ortalama ile “Etkinliklerin öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirici niteliktedir” ve “Etkinliklerde öğrencilerin iş birliğine dayalı gerçekleştireceği çalışmalara yer verilmiştir” maddeleri en yüksek ortalamaya sahip olan maddelerdir. “Etkinlikler, öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirici niteliktedir” maddesi ise en düşük ortalamaya ($\bar{X}= 3,38$) sahip maddedir. Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, sınıf rehberliği etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin 21.yüzyıl becerilerini kazandırmadaki yeterliliğine dair tema ve kodlar Şekil 5’de gösterilmiştir:

Şekil 5.

Etkinliklerin 21. Yüzyıl Becerilerini Geliştirmedeki Yeterliliği Temasına İlişkin Kodlar

Öğretmenlerin çoğunluğu sınıf rehberlik etkinlikleri kitabında bulunan etkinliklerde 21.yüzyıl becerilerinin geliştirilmesine ve kullanılmasına yönelik uygulamaların yer aldığını belirtmektedirler (f=7). Görüşmelerde, etkinliklerde en fazla geliştirilmesine odaklanılan 21. yüzyıl becerisinin öğrencilerin iş birliği yapabilme becerileri (f=3) olduğu; buna ek olarak problem çözme (f=1), iletişim (f=1) ve sorgulama becerilerinin (f=1) geliştirilmesinin de etkinliklerde dikkate alındığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan görüşme yapılan rehber öğretmenler arasında sınırlı bir kısmı oluşturmakla birlikte bazı rehber öğretmenler sınıf rehberliği etkinliklerinde 21. yüzyıl becerilerine yeterince yer verilmediğini düşünmektedir (f=3).

ORÖ3: “Bence destekliyor; yani o şey öğrencinin fiziksel duygusal ve sosyal gelişimi açısından her şey düşünülmüş. Fakat dediğim gibi uygulama kısmında falan şey var yani onlar çok yönlü olarak düşünülmüş planlanmış sadece, uygulama kısmında sıkıntılar yaşıyoruz tabii.”

SRÖ9: “Yani teknik olarak bakarsak mesela bir grup çalışması proje çalışması ya da beraber çalışmalarını rekabetin, rekabetten çok beraber öğrenmeye yönlendirici bir çalışma o yüzden bence mantıklı, uygulanabilir.”

ORÖ7: “Mesela çatışma yöntemleriyle ilgili kısım var, mesela arkadaşlık ilişkileriyle ilgili ya da benlik saygısıyla ilgili, kendini tanımasıyla ilgili etkinlikler var. Yani onları hem kendilerini tanıyıp hem fark edip sınıf içerisinde belli bir şeyleri aşmaları, konuşmaları, birçok yönüyle onlara katkı sağladığını açıkçası düşünüyorum.”

SRÖ2: “Sorun çözme becerileri yok, mesela çocuk hocam diye şöyle bir şey oldu ben ne yapacağım hocam diyor işte şunu kaçırdım şimdi ne yapayım. Ya bir çözüm yolu üretmeye çalış, hani bir çabala ne yapabilirsin mesela böyle bir duruma düştü.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin içeriğine ilişkin görüşlerine yönelik elde edilen bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin, etkinliklerinin içeriğine ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu alt amaç doğrultusunda ulaşılan nicel bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.

Öğretmenlerin Etkinliklerin İçeriğinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular (N=107)

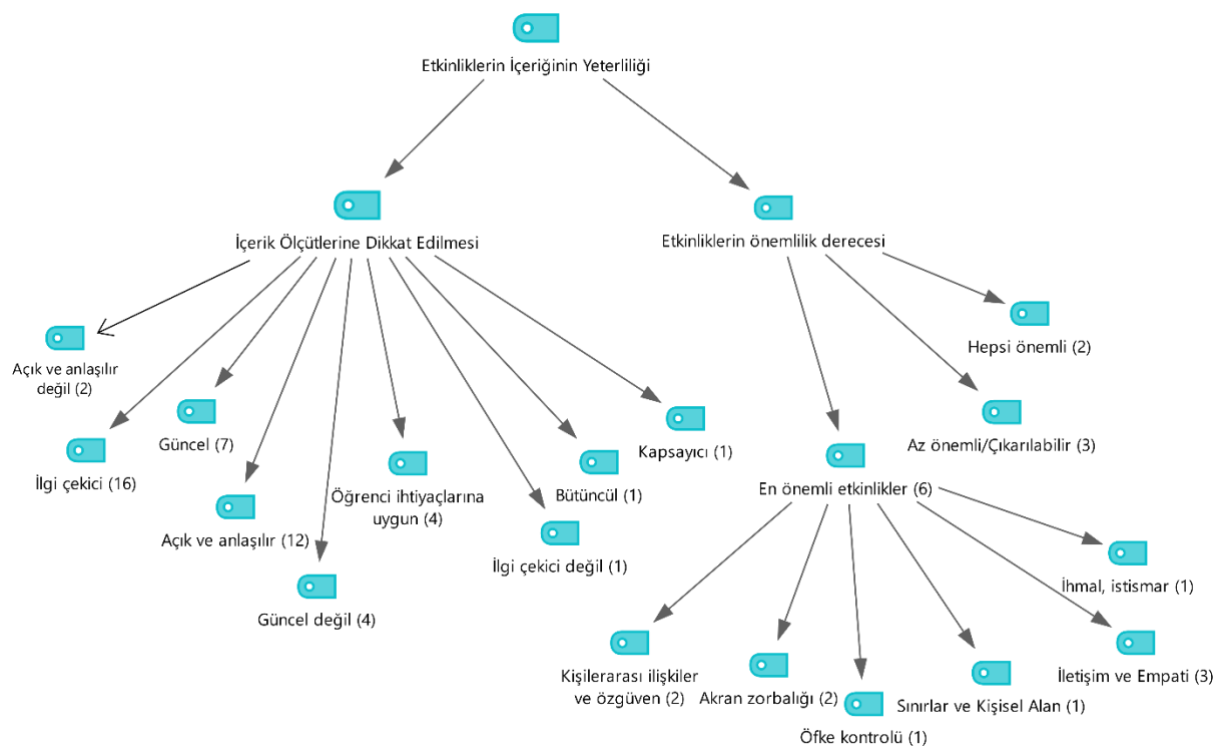
Anket Maddeleri	\bar{X}	Ss
Etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek düzeydedir.	3,30	0,924
Etkinlikler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.	3,86	0,863
Etkinlik içerikleri günceldir.	3,61	0,909
Etkinlik kitabında yer alan sorular (bölüm sonu, alıştırmaya, örnek vb.) öğrencilerin konuyu pekiştirmeleri açısından yeterlidir.	3,52	0,945
Etkinliklerde, kültürel farklılıklar dikkate alınmıştır.	3,29	0,922

Tablo 6’ da yer alan bulgular okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkinliklerin içeriğini orta düzeyde yeterli bulduklarına işaret etmektedir. Ortalaması en yüksek olan madde $\bar{X}= 3,86$ ile “Etkinlikler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur” iken; ortalaması en düşük madde $\bar{X}= 3,29$ ile “Etkinliklerde, kültürel farklılıklar dikkate alınmıştır” maddesi olmuştur.

Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda sınıf rehberliği etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin içerik ölçütlerine göre yeterliliğine dair tema ve kodlar Şekil 6’da gösterilmiştir:

Şekil 6.

Etkinliklerin İçeriğinin Yeterliliği Temasına İlişkin Kodlar

Etkinlik içeriğinin yeterliliği teması altında yer alan ilk alt tema içerik ölçütlerine dikkat edilmesidir. Bu alt tema altında ortaya çıkan ve öğretmenlerin hemen hemen tamamı tarafından ifade edilen içerik ölçütü etkinliklerin büyük bir

çoğunluğunun ilgi çekici olmasıdır (f=16). Diğer taraftan okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu etkinliklerin içeriğini açık ve anlaşılır bulduklarını (f=12) belirtmişlerdir. Buna ek olarak etkinliklerin içeriğinin güncel (f=7), öğrenci ihtiyaçlarına uygun (f=4), bütüncül (f=1) ve kapsayıcı (f=1) olduğuna ilişkin pozitif yönde görüşler ifade edilmiştir. Öğretmenlerin içerik ölçütlerine ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

SRÖ7: “İlgi çekici diyorum. Yani çocuğun hani öğrencisine göre burada, hani tamam sınıfta tamam 40 öğrencinin hepsinin ilgisini çekmiyor ama birkaç öğrencinin ilgisini çekiyor.”

ORÖ3: “Açık ve anlaşılır. Orada çok net etkinlik kitabında öğretmene de öğrenciye de neler yapılması gerektiğini basamak basamak olan anlatan bir şey var ve orada çok net ve anlaşılır olduğunu düşünüyorum.”

SRÖ3: “Günümüzde çok problem olarak kabul edilen işte siber zorbalıktan tutabiliriz veya işte dijitali çok kullanmak gibi birtakım problemler günümüzde tüm gençleri etkiliyor. Yani bu eskiden olmayan bir problemdi şimdi var bunu kapsıyor bence.”

ORÖ5: “Öğrencinin lehine olan her şey çok güzel, yani etkinliklerin hepsi düşünülmüş taşınmamış uzmanlar tarafından gerçekten emek verilmiş, gerçekten düşünülmüş. Çünkü bir sonraki takip ediyor, bir öncekini takip ediyor, bir sonraki bütüncül aslında.”

SRÖ5: “Evet mesela bazı etkinlikler yaş gruplarına çok uygun. Mesela bu siber zorbalık ya da işte akademik başarıyı nasıl arttırırım tarzında şeyler ya da karar verme sürecinde işte bunda etkili olan faktörlerden dolayı yapabiliriz. Bunların kesinlikle önemi var hani uygulanabilirliği ve öğrencinin akademik gelişimini ya da işte yaş seviyesine uygun.”

Bununla birlikte etkinliklerin içeriğinin ilgi çekici (f=1) ve güncel olmadığına (f=4), etkinliklerin dilinin açık ve anlaşılır olmadığına (f=2) ilişkin görüş belirten okul ve sınıf rehber öğretmenleri de olduğu görülmektedir.

SRÖ5: “Yani ben öğrenci olsaydım, rehberlik dersinde çok da katılacağımı düşünmüyorum şahsen. Çünkü bir şeyin dikkatini çekmek öğrenci açısından özellikle de Z kuşağı dediğimiz öğrencilerin dikkatini çekmek gerçekten çok zor. Yani benim kendi adıma yani derste ilgisi olan öğrencilerin normalde kendi dersime ilgisi olan öğrencilerin bazılarının sadece benim hatırıma, yani hocanın karşısında bir şeyler anlatıyor onun hani gözünden düşmeyelim anlamında katıldığının bile farkındayım. Bazıları da gerçekten yapmak istediği için katılıyor. Bazıları da hocam işte yapmasak vesaire diye aynen sadece böyle yani tepkiler verebiliyorlar çocuklar.”

ORÖ5: “Bence hatta 12. sınıf etkinliklerinin bazıları üniversite öğrencilerinin de üzerinde benim açımdan. Çünkü teknik terimler var; mesleki terimlerimiz var ve daha önce duymadıysa açıklamamız gerekiyor. Mesela ben en çok şey çalışıyorum, benlik çalışıyorum. Benliğe alışıklar benimkiler. Çünkü bireyselleşme ve benlik birlikte gittiği için ve tam ergenlik bireyselleşme dönemi olduğu için bunu çok vurguluyorum onlara. Onlar bu terimlere alışıklar. Üniversite öğrencileri geliyor, diyorum ki bireyselleşme nedir sizce, yani tekil algılıyor çocuk.”

SRÖ5: “Güncelliği bence tartışılabilir. Gerçekten öğrencileri belki farklı şeylerle özellikle mesela işte bu internette yaşadıkları sıkıntılarla ilgili ya da ne bileyim işte sosyal medyada kullanılan ya da onlara karşı olan bazı şeyleri bence daha ağırlıkta olduğu yine işte kendilerini tanımalarına yönelik. Çünkü meslek seçimleri için çok önemli bu kendilerine yönelik bu yaptıkları belki bir şekilde testler ya da işte bununla ilgili bence karar verme becerilerini belki velileri de bu işin içine katarak birazcık daha belki önemsenabilir bu anlamda.”

Görüşme gerçekleştirilen öğretmenler etkinlikleri içerik ölçütleri açısından değerlendirirken etkinliklerin önem derecelerine dair de görüş belirtmiştir. Buna göre okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin az bir kısmı etkinliklerin hepsinin önemli olduğunu ifade etmiştir (f=2). Diğer taraftan öğretmenlerin programdaki etkinliklerin önem düzeyine ilişkin görüşleri incelendiğinde iletişim ve empati (f=3) kişilerarası özgüven (f=2), akran zorbalığı (f=2), öfke kontrolü (f=1), sınırlar ve kişisel alan (f=1), ihmal ve istismar (f=1) konulu etkinliklerin, içerikleri açısından en önemli bulunan etkinlikler arasında ifade edildiği görülmektedir. Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin az bir kısmı ise sınıf rehberliği programında yer alan az önemli/programdan çıkartılabilecek içerikler olduğuna değinmiştir (f=3). Öğretmenlerin açıklamaları incelendiğinde hem sınıf hem de okul rehber öğretmenlerinin az önemli olduğuna değindiği etkinlik içeriklerinin mesleki rehberlik/kariyer danışmanlığı odaklı olduğu görülmektedir.

ORÖ8: “Yani bence birçoğu önemli. Önemsiz olarak aklıma gelen etkinlik yok açıkçası. Birçoğunu önemli buluyorum, şu an hiç önemsiz bulduğum bir etkinliğini hatırlayamadım.”

SRÖ6: “Sadece kariyer veya eğitimle ilgili olanlardan ziyade, kişilik olaraktan onların kendi kişiliklerini sorgulayabileceği etkinliklerin konulmasının çok faydalı olacağını düşünüyorum. Çünkü buna ihtiyaç olduğunu gözlemledim. Benden beklendikleri şey okulun ve öğretmenlerin dedikodusunun yapılmasıydı ama ben bunu şaşırarak gerçekten bunu yapmak istiyorsunuz dedim. Ben böyle bir şeyi yapmam da dinlemem de dedim ve orada bir kaldık onlar da kaldı hani onların beklentisi yönündeydi. Yaptığınız öğretmenlere şeyler var mı dedim. Bazen yaptıklarını söylediler ve bundan da hiç hoşlanmadım. Farkındalık yani; bir şeyleri konuşma, dedikodu yapma, zanda bulunma, bir de bir olumsuz yönleriyle ilgili ki günümüzde bunu büyükler de küçükler de çok fazla yapıyorlar. Bu yönde toplumsal olaraktan bakış açılarını zenginleştirici davranışların konulmasını çok gerekli görüyorum şu an da.”

ORÖ5: “Öyle bir başlık yok ama ona atıfta bulunan çalışmalar var iletişimle ilgili. Onlar çok güzel, empati çok güzel. Empati, mutlaka olması gerektiğini düşünüyorum yani. Çünkü çocuklar sempatiyle empatiyi çok karıştırıyorlar ve empati kurmayı bilmiyorlar aslında. Sizin öğrencileriniz de bize ilk geldiklerinde empati çalışmasını küçük bir dramayla sizin yönlendirmenizle çalıştıkları zaman biz 10-E'deki çoğu şeyi o sınıfta yaşadığımız çoğu akran zorbalığını yendik öyle.”

SRÖ9: “Var açıkçası, örnek vermek gerekirse kariyer planlaması önemli bir konu ama dokuzuncu sınıftaki mesela üzerinde çok fazla durulmuş hani yanlış hatırlamıyorsam 4-5 haftalık bir etkinlik zamanı da çıkıyordu karşıma. Yani daha kısa olabilir. Örnek veriyorum; tam tersi çocuklar için çok önemli bir konu zorbalık akran zorbalığı. Akran zorbalığı gerçekten önemli bir konu ve bu öğrencilerin de çok ilgisini çekiyor. Hani bu tarz konuların üzerinde daha fazla durabilmek daha iyi olabilir. Örnek veriyorum işte akran zorbalığının yanında internet kullanımı olabilir, internet kullanımının yanında ailevi ilişkiler olabilir. Hani 9. sınıf için kariyer önemli ama çok fazla açıkçası haftalar dolduracak kadar değil diye düşünüyorum.”

ORÖ2: “Mesleki rehberlik kısmı, bu oradan çıkartılmalı. Yani mesleki rehberlik olarak tanımlayalım o bölümleri, rehber öğretmenim bunu mesleki rehberlik çalışmalar yapması gerektiğini düşünüyorum.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin etkili uygulanmasına ilişkin görüşlerine yönelik elde edilen bulgular

Bu araştırmanın beşinci alt amacı öğretmenlerin etkinliklerin etkili uygulanmasına ilişkin görüşlerini değerlendirmektir. Bu doğrultuda elde edilen nicel veriler Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Etkinliklerin Uygulanma Sürecinin Etkliliğine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular (N=107)

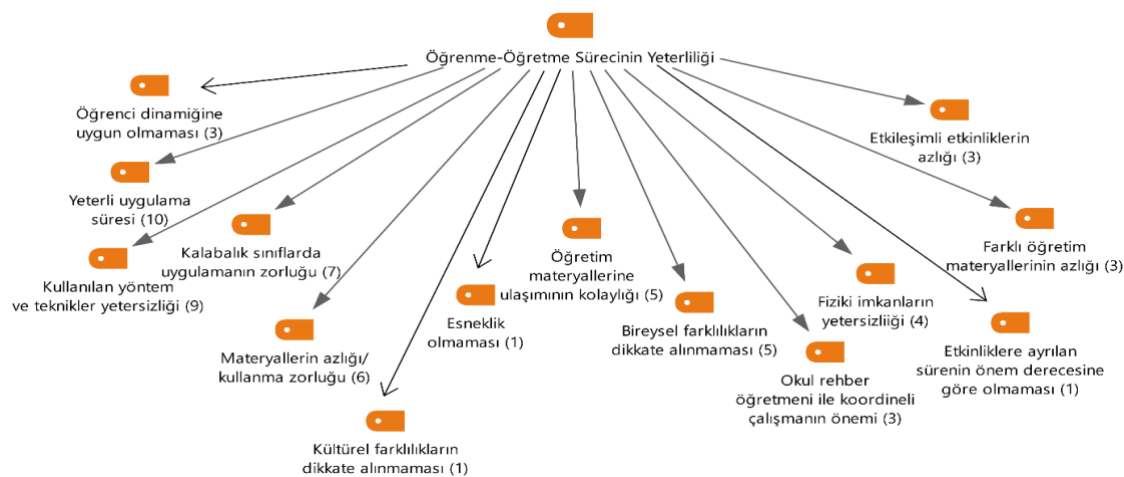
Anket Maddeleri	\bar{X}	Ss
Kalabalık sınıflarda etkinliklerin gerçekleştirilmesi güçleşmektedir.	3,93	1,246
Etkinliklerin uygulanmasında esneklik tanınmıştır.	3,62	0,785
Etkinlikler için ayrılan süre yeterlidir.	3,47	1,040
Etkinlikler öğrencinin derse aktif katılımını sağlayacak niteliktedir.	3,47	0,894
Etkinliklerde farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımına yer verilmiştir.	3,73	0,831
Etkinliklerin uygulanması aşamasında farklı öğretim materyallerinin kullanımına yer verilmiştir.	3,62	0,865
Etkinliklerin uygulanmasında yer alan öğretim materyalleri kolayca bulunabilmektedir.	3,46	0,914
Etkinliklerde öğrencilerin bireysel gerçekleştireceği uygulamalara yer verilmiştir.	3,57	0,891
Sınıf rehber öğretmenleri etkinlikleri uygulamada zorluk yaşamaktadır.	3,13	1,214
Okul rehber öğretmenleri sınıf rehberlik etkinliklerinin nasıl uygulanacağı konusunda sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik yapmamaktadır.	2,28	1,316
Etkinliklerde, bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır.	3,48	0,915

Tablo 7’ye göre okul ve sınıf rehber öğretmenleri etkinliklerin uygulama sürecini orta düzeyde yeterli bulmaktadır. Ortalaması en yüksek olan madde \bar{X} = 3,93 ile “Kalabalık sınıflarda etkinliklerin gerçekleştirilmesi güçleşmektedir.” iken; ortalaması en düşük madde \bar{X} = 2,28 ile “Okul rehber öğretmenleri sınıf rehberlik etkinliklerinin nasıl uygulanacağı konusunda sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik yapmamaktadır.” maddesi olmuştur.

Şekil 7 ve Şekil 8’de görüldüğü gibi araştırmadan elde edilen nitel verilere göre etkinliklerin uygulama sürecinin etkililiğine ilişkin Değerlendirme Sürecinin Yeterliliği ve Öğrenme-Öğretme Sürecinin Yeterliliği olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Şekil 6’da Öğrenme-Öğretme Sürecinin Yeterliliği temasına ilişkin kodlar gösterilmektedir. Bu alt temada genel olarak etkinliklerin yöntem-teknik, materyal, mekân, süre, öğrenci dinamiği ve sınıf özellikleri gibi kriterler açısından değerlendirilmesine ilişkin görüşler yer almaktadır.

Şekil 7.

Öğrenme-Öğretme Sürecinin Yeterliliği Temasına İlişkin Kodlar

Şekil 7'de görüldüğü gibi görüşme yapılan okul ve sınıf öğretmenlerinin sınıf rehberliği etkinlikleri kitabında yer alan etkinlikleri öğrenme-öğretme süreci açısından yetersiz buldukları pek çok nokta bulunmaktadır (f=9). Bu olumsuz görüşlerin başlıca gerekçeleri kalabalık sınıflarda uygulamanın zorluğu (f=7), materyallerin azlığı ve kullanma zorluğu (f=6), bireysel farklılıkların dikkate alınmaması (f=5), fiziki imkanların yetersizliği (f=4), etkinliklerin öğrenci dinamiğine uygun olmaması (f=3), etkileşimli etkinliklerin azlığı (f=3), farklı öğretim materyallerinin azlığı (f=3) ve esneklik olmaması (f=1), kültürel farklılıkların dikkate alınmaması (f=1), etkinliklere ayrılan sürenin önem derecesine göre olmaması (f=1) şeklinde sıralanmaktadır.

SRÖ5: "Açıkçası çok uygun diyemem ben. Çünkü bir sınıfın içinde toplam 30 tane öğrenciye ortalama 35 tane öğrenciye o ortamı birebir yaşatma şansımız zaten yok."

ORÖ5: "Bir de ben biraz komik unsurların olması gerektiğini düşünüyorum. Yani çocuklar esprili ve gerçek yaşamdan karikatürlerin olduğu şeyleri çok seviyorlar. O olmadığı zaman onların hoşuna gitmiyor. Örnek veriyorum geçen hafta bizim okulda siz geldiğiniz gün Romeo ve Juliet oynadı. Yani o kadar gerçekçiydi ki; orada babanın kızına kızma sahnesi, işte aşkına karşı gelme, işte zoraki evlendirme söylemleri. Aslında çok eski, bin yıl önce yazılmış bir söylem ama günümüzle çok örtüşüyor. Çünkü tam önümde hem bir kızın hem bir oğlum var, bu konuyla ilgili şey olmuş böyle koltukta o kadar kafa sallıyorlar ki. Daha dramatize, daha böyle güzel şeyler hoşlarına gidiyor. Yani 15 dakikalık işte örnek veriyorum; skeç, tiyatroculara canlandırılmış bir skeç olsa, baba çocuk iletişimi ve doğru iletişim."

SRÖ1: "Öğrenci profiline göre de çeşitlendirmek yani her zaman bir B-C planı olacak packlerin, kitapların olması gerektiğine inanıyorum. Böyle düşünüyorum."

ORÖ4: "Her etkinlik değil bazı etkinlikler yani çok şey özellikle bizim sene başında ilk şey yaptığımız için kurallar vesaireler falan. Öğrenciler daha etkileşimli şeyleri daha çok seviyorlar. Öğretmenin aktif olup anlattığı, dikte ettiği şeylerden ziyade az önce yaşadığımız örnekteki gibi kendileri araştırıp tartışıp sonucunda bir etki edebildikleri şeylere hem daha çok saygı duyuyorlar hem de biraz daha aktif oluyorlar."

SRÖ1: "Durumsal olarak uygun olduğunu düşünüyorum ama bazılarının adapte edilmesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü öğrenci modelimiz, öğrencinin gelişimi, backgroundı, kültürel birikimi, hedefleri çeşitlendiği için bu çeşitlilikte karşılaştığımız durumlar da farklılaşıyor. Farklılaşmaya yönelik bizim adapte etmemiz gerekebilir."

Görüşmeye katılan öğretmenlerin, etkinliklerin öğrenme-öğretme sürecine ilişkin pozitif görüşleri ise uygulama süresinin yeterli olması (f=10) ve öğretim materyallerine ulaşımın kolay olması (f=5) şeklinde öne çıkmaktadır. Buna ek olarak katılımcıların az bir kısmını oluşturmakla birlikte hem okul hem de sınıf rehber öğretmenleri öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini arttırmak için okul rehber öğretmeni ile sınıf rehber öğretmenin koordineli bir şekilde çalışması gerektiğine vurgu yapmıştır (f=3).

SRÖ4: "Yani etkinlikler ders zamanı içerisinde gerçekleştirilebiliyor ama yani dediğim gibi uygulanabilirliği var; yaşa uygun öğrenciye uygun. Hani 40 hafta, haftada bir saatlik bir ders zamanımız var. ders süresi de yeterli dediğim gibi."

ORÖ7: "Uygulanabiliyor, hatta aslında çok kısa sürede de uygulanıyor. Süre bence çok uzun."

ORÖ7: "Uygulanabiliyor, hatta aslında çok kısa sürede de uygulanıyor. Süre bence çok uzun."

SRÖ1: "Yani materyaller çok da materyale bazen gerek olmuyor. Yani bir kâğıt, bir kalem yeterli olabiliyor. Sunumla ilgili, bilgisayarla ilgili şeyler dersek; o tarz materyaller teknolojik materyaller var bizim okulumuzda. Hani onda bir problem yok peki."

ORÖ4: "Çünkü önceden belli materyaller gerekirdi ama bazı okullarda biz A4'ü bulmakta çok zorlanıyorduk, sayılı verilirdi öğretmenlere. Yani Türkiye'nin böyle gerçekleri de var. Ben hep İstanbul'da çalıştım ama her okulun maddi imkânı böyle değil ya da her öğrenciye mesela diyor ki işte postit dağıtın ya da işte kalem verin bizlere dediğimiz oluyordu yani bunları. Ama şimdi etkinlikler biraz daha hem gerçekçi."

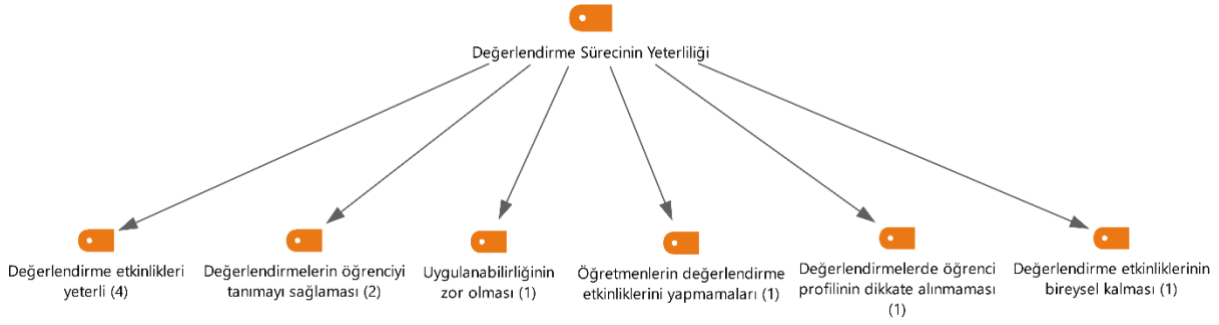
SRÖ1: "Biz kendi sınıfımızda bunu rehberlik servisimizle çok koordineli ilerleyebildiğimiz için çok kolay uygulayabiliyoruz. Aynı zamanda rehber öğretmenimiz de bize destek amaçlı bazı videolar sağlıyor."

ORÖ2: "Bizden destek istedikleri zaman oluyor, biz de gidip uygulama yani o programı diyelim ki sınav kaygısı konusunda ya da akran baskısı üzerinde oluşan süreçlerle akran zorbalığı konusunda çok çalıştık. Çalışma sistemi konusunda çok çalışıyoruz. Farklı farklı gruplar halinde biz gidip ders öğretmeniyle yani sınıf öğretmeniyle birlikte onları götürüyoruz."

Etkinliklerin uygulanmasına ilişkin analizlerde elde edilen bir diğer tema değerlendirme sürecinin yeterliliğidir. Bu alt temada yer alan kodlar Şekil 8' de görülmektedir.

Şekil 8.

Değerlendirme Sürecinin Yeterliliği Temasına İlişkin Kodlar

Değerlendirme sürecinin yeterliliği temasında etkinlik değerlendirmelerinin gerçekleştirilme durumu, yeterliliği, öğrenci hakkında bilgi verici ve genele yönelik olması, bireysel özelliklerin dikkate alınması gibi faktörlere dair görüşler öne çıkmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı (f=4) değerlendirme etkinliklerini yeterli bulduklarını ve değerlendirme sürecinin öğrenciyi tanımaya katkı sağladığını (f=2) dile getirirken bir kısmı değerlendirme etkinliklerinde zayıf buldukları noktalar olduğunu ifade etmiştir. Bu zayıf noktalar; değerlendirme etkinliklerinin uygulanabilirliğinin zor olması (f=1), öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerini yapmaması (f=1), değerlendirmede öğrenci profilinin dikkate alınmaması (f=1) ve değerlendirme etkinliklerinin bireysel kalması (f=1) şeklinde sıralanmaktadır. Bu kod altında yer alan görüşlerden bazıları şunlardır:

SRÖ8: “Valla imkânım el verdiğince işte dedim ya evvelki sene yaptım bu işi, el verdiğince bakıyordum. Yazdıklarına, çizdiklerine, özel şeyler de yazıyorlardı. Bunun öğretmen açısından öğrenciyi tanıma amaçlı faydası var.”

ORÖ8: “Değerlendirme formları yani burada tabii yaklaşım da öğrencilere... Aslında etkinliklere de uygun değerlendirme soruları bence de. Aslında şeyi de; bu değerlendirme sorularında veya formlarda ölçeklerde o gün yapılan etkinliği de bir gözden geçirme ve üzerinden geçirme amacına da hizmet ediyor o açıdan aslında güzel.”

SRÖ5: “Uygulanabilirlik açısından zor hani. Bir sürü işte öğrenciyi kendini değerlendirme fırsatı sunduğumuz da işte bunun önceden diyelim belli bir afişinin fotokopi ile çoğaltılması, öğrenciyeye dağıtılması, öğrencinin bunu ciddiye alması. Bunu yapması çok daha makul... Bu kırk gün içinde çok da uygulanabilir gelmiyor bana açıkçası.”

ORÖ5: “Etkinliği alan öğrenci çok güzel yanıt veriyor. Onu çok seviyorlar, o tür formları çok seviyorlar. Kendilerini çok evde dinlemedikleri için bize dinletmeye... Yani dinlediğimizi bildikleri zaman bize güvenirse sınıf rehber öğretmeni olsun, branş öğretmeni olsun, rehber öğretmeni olalım, psikolojik danışman olalım; çok güzel anlatıyorlar. Ama öğrenci kabul görmediğini hissettiyse hiçbir şekilde açıklamıyor ve orası geçmiyor, ölçme değerlendirme çok bireysel bir halde, bireysel kalıyor yani.”

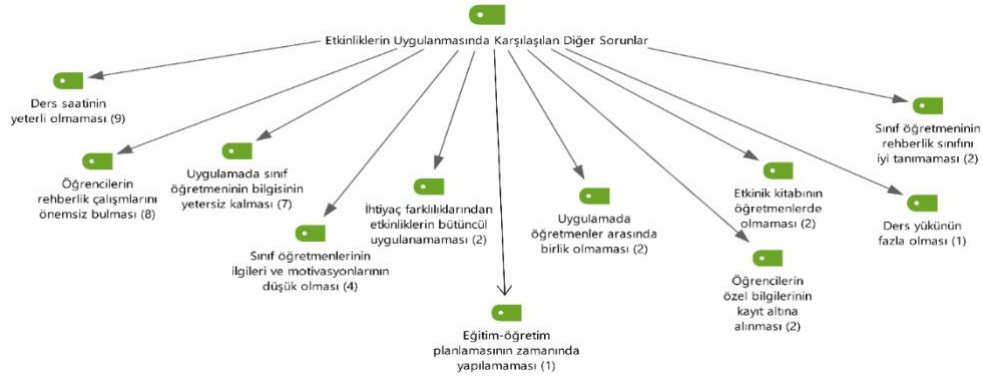
SRÖ3: “Uygun ha ama şu var ki işte ben okulumuz için konuşuyorum çok daha kalabalık okullarda belki çok sivri uçlu öğrenciler olabilir. Şimdi bizimki şöyle diyeyim işte; bir proje okulu, puanla alınan öğrenciler olduğu için hani belli bir kıstasta öğrenciler geliyor. Şimdi çok farklı, öğrencinin çok farklı olduğu işte bir mahalle okulunda tabii çok daha keskin sonuçlar çıkabilir. Çok daha farklı sonuçlar çıkabilir.”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin uygulanabilirliğini etkileyen genel sorunlara ilişkin görüşlerine yönelik elde edilen bulgular

Bu araştırmanın altıncı alt amacı okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkinliklerin uygulanabilirliğini etkileyen genel sorunlara ilişkin görüşlerini tespit emektir. Görüşme yapılan öğretmenler etkinliklerin uygulanmasının yeterliliğini değerlendirirken aynı alt amaç sorusu altında etkinliklerin öğretme-öğrenme ve ölçme-değerlendirme süreçlerinde karşılaşılan sorunları da belirtmişlerdir. Bu görüşler etkinliklerin uygulanmasında karşılaşılan genel sorunlar teması altında toplanmıştır. Bu temada yer alan alt temalar Şekil 9’da görülmektedir.

Şekil 9.

Etkinliklerin Uygulanmasında Karşılaşılan Genel Sorunlar Temasına İlişkin Kodlar

Etkinliklerin uygulanmasında karşılaşılan diğer sorunlar teması altında yer alan, öğretmenlerin sıklıkla değindiği konu ders saatinin yeterli olmamasıdır (f=9). Buna ek olarak öğrencilerin rehberlik çalışmalarını önemsiz bulması (f=8), uygulamada sınıf öğretmenlerinin bilgisinin yetersiz kalması (f=7), sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik etkinliklerine yönelik ilgi ve motivasyonlarının düşük olması (f=4) sıklıkla dile getirilen diğer sorunlar arasındadır. Rehber öğretmenlerin sınırlı bir kısmı ise öğrencilerin ihtiyaçları farklılaştığı için etkinliklerin bütüncül uygulanmaması (f=2), uygulamada öğretmenler arasında birlik olmaması (f=2), sınıf rehberlik etkinlikleri kitabının sınıf rehber öğretmeni görevini üstlenen öğretmenlerde bulunmaması (f=2), sınıf rehber öğretmenlerinin sınıfı iyi tanınamaması (f=2), öğrencilerin özel bilgilerinin kayıt altına alınması (f=2), rehberlik etkinlikleri için eğitim-öğretim planlamasının zamanında yapılamaması (f=1) ve sınıf rehber öğretmenlerinin ders yükünün fazla olmasının rehberlik etkinliklerine yönelik ilgi ve motivasyon üzerindeki olumsuz yansımalarına (f=1) dair problemler bulunduğunu dile getirmiştir.

SRÖ1: “Bu durum biraz göreceli oluyor konuya göre, kazanıma göre. Ama bir saat totalde soracak olursanız rehberlik için bence az.”

ORÖ5: “Niye etkin olmuyor, bu sebeple etkin olmuyor; çünkü bunun işe yarayacağına ne öğrenciler tam olarak inanıyor ne de eğitimciler tam olarak inanıyor. Aslında baktığınızda eğer 9. sınıfta siz o sınıf rehber öğretmeniyle çalışırsanız 10. sınıfta sınıfı değiştirebilir ama biz hala aynı öğretmenle çalışmaya devam edersek 4 yıl boyunca biz daha etkili iletişim kurabiliyoruz.”

SRÖ4: “Bir geziye gidilse kimle oturmak istersin tarzı bir etkinlikte; öğrenciler arasındaki ilişkiyi kim yalnız bırakılıyor, onun çözmeye yönelik bir etkinlikti. Tamam bunu tespit ediyorum, tamam bunu ortaya koyuyorum, tamam bununla ilgili öğrenciyle konuşuyorum ama sonucun geri dönüşünü yeterli bulmuyorum. Yani bu durumda benden ziyade okul rehber öğretmenliği daha iyi bir yönlendirici oluyor.”

ORÖ5: “Şubat’ta aldım, iki yıldır Şubat’ta aldığım bir şeyi bu yıl Aralık’a çektim. Ama bu yıl Milli Eğitim benden Kasım da istedi. Geçen Aralık’ta istemişti, önceki yıl Aralık’ta istemişti. Yani benim yılım ne zaman bitiyor, öğrenim yılım hazırda. Ben paldır küldür yapıyorum, bir şeyleri hazırlıyorum, 2 yıl öyle oldu mesela; 2022-23’te. Öğretmen yetişemiyor; il milli eğitim bizden o kadar çok şey istiyor ki. Bankalar gibi olduk; onlar sürekli finans sektörü aralıkta yıl sonu şeyleri çıkarır, bizim ama eğitim öğretim hayatımız Eylül’de başlıyor Haziran’da bitiyor. Benden Haziran’da istemesi lazım ya da Mayıs’ta istemesi lazım. Ben çünkü o çalışmayı yapıyorum, ben onu yapamıyorum dediğimde İlçe Milli Eğitim diyor ki neden sizin okul yapmamış. Dürüst olmaya çalıştığımda Müdür de diyor ki böyle yapmayalım biz yapalım yazıyı yapılmış gibi gönderelim ondan sonra olsun.”

SRÖ5: “Şöyle söyleyeyim, ders yükü çok fazla olan öğretmen arkadaşların ben açıkçası bu etkinlikleri çok da böyle önceden planlayarak gelebileceğini düşünmüyorum. Çünkü gerçekten 30 saat derse giren, 28 saat derse giren okullarda... Ya bizim okulda mesela ben az derse giriyorum, o yüzden öncesinde bakabilme şansım var ya da bu işte öğrencilerle ilgilenmeyi sevdiğim için galiba bakabilirim ama bakmayan arkadaş da çok fazladır. Dolayısıyla okulda geldim o gün derste ne var deyip hemen hadi ben bu etkinliği yapayım diyemezsiniz. Çünkü bazı materyaller gerekebilir, muhakkak önceden planlı olmak gerekiyor.”

ORÖ8: “Bize kitap gelmedi, yani sınıf rehber öğretmenine verebileceğimiz şekilde kağıtlar ulaşmadı bize. İlk başlarda ben bu etkinlik kitabı oluşturulduğunda hatırlıyorum fotokopiyle çoğaltmaya çalıştık ama fotokopiyle çoğaltmak çok maliyetli ve çok düzgün olmadı.”

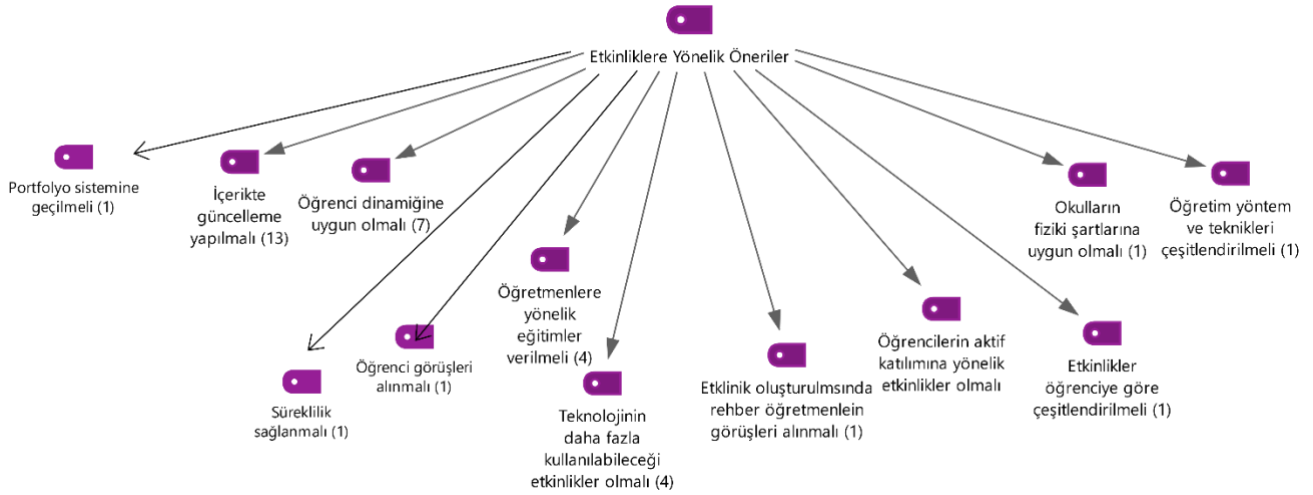
SRÖ3: “Bunların kâğıda geçmesi, kayda geçmesinden çekiniyorlar çocuklar. Yani biraz önce dedik ya kendilerini çok açmak istemiyorlar. Bir şeylerin resmiyete dökülmesini istemiyor çocuklar. O anlamda yani...”

Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki etkinliklerin etkili uygulanmasına yönelik önerilerine ilişkin elde edilen bulgular

Araştırmanın yedinci alt amacı öğretmenlerin, etkinliklerin etkili uygulanmasına yönelik önerilerini tespit etmektedir. Şekil 10’da öğretmen görüşlerinin analizi sonucunda bu tema altında ortaya çıkan kodlar gösterilmiştir:

Şekil 10.

Etkinliklerin Etkili Uygulanabilmesine Yönelik Öneriler Temasına İlişkin Kodalar

Bu tema altında katılımcıların rehberlik programında yer alan etkinliklerin geliştirilmesine yönelik önerileri yer almaktadır. Bu önerilerden en sık ifade edilen içerikte güncelleme yapılmasıdır (f=13). Bunun yanı sıra etkinliklerin öğrenci dinamiğine uygun olması (f=7), öğretmenlere etkinliklerin nasıl uygulanacağı ile ilgili eğitim verilmesi (f=4), etkinliklerde teknoloji kullanımının artırılması (f=4) sık ifade edilen diğer öneriler arasındadır. Katılımcıların az bir kısmı ise öneri olarak portfolyo sistemine geçilmesi (f=1), süreklilik sağlanması (f=1), etkinlik oluşturma ve programı tasarlama sürecinde öğrenci görüşlerinin alınması (f=1), program tasarımı ve etkinlik planlama süreçlerinde rehber öğretmenlerin görüşlerinin alınması (f=1), öğrencinin aktif katılımını teşvik edecek etkinliklere yer verilmesi (f=1), etkinliklerin öğrenciye göre çeşitlendirilmesi (f=1), etkinliklerin okul fiziki imkanlarına uygun olması (f=1) ve öğretim yöntem ve tekniklerinin çeşitlendirilmesi (f=1) önerisinde bulunmuştur.

ORÖ4: “Hep stresle baş etmeyelim, birazcık da farklı insanların duygularını anlayalım. Daha duygu odaklı bana kalırsa ve duyguları ifade etme odaklı olursa çok daha iyi.”

SRÖ1: “Öğrenci dinamikleri farklı olan okul türleri var. Meslek liselerimiz var, proje okullarımız var, liselerimiz var. Bunların hepsinde Kurumsal bir duygu kültürü oluşuyor. Okullarda bu duygu kültürleri bu duygu kültürünü dikkate alarak etkinlikler yapılması lazım. Tamam ben kabul ediyorum. Temel bir kitapta olabilir ama bu. Ekstra destekleyici materyallerin olması gerekiyor ve bunun bence profesyonel olması gerekir. Yani mesleğini profesyonelce yapan bir okulda bu anlamda öğretmenlik öğretmenine bırakılmamalı.”

ORÖ4: “Evet, yani daha işlevsel olması için biraz daha tabana yayılması ve bunun belki sınıf rehber öğretmenlerine biraz daha yaygınlaştırılması, farklı eğitimlerle öneminin daha anlatılması yapıldığı zaman daha iyi olur.”

SRÖ9: “İlgi çekici buluyor etkinliklerim ama hani biraz daha şey olsa eeee hani daha çok nasıl desem görsellik üzerinden gidilebilecek çalışmalar olsa daha iyi olur. Şimdi Youtube’da baktığımda bir sürü video var ama hangisini kullanacağız hani şimdi etkinliklerde standart bir çerçeve olarak gitsek daha iyi olur.”

ORÖ8: “Rehber öğretmenlerin de hani görüşlerinin alınabileceği bir ortamda bu etkinlikler oluşturulursa daha iyi olur.”

SRÖ2: “Belki bu etkinliklerin yapılmasında çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenip bakanlık belki bir şey yapıp ne istersiniz diye belki çocukların bambaşka fikirleri olabilir. Çünkü belki de büyükler konuşuyorlar bu konuyla ilgili ama o çocuk öyle bir etkinlik yapmıyor ya da öyle bir şeye ihtiyacı yok çocuğun, zulüm gibi geliyor. Belki çocuk dese ki mesela bana bununla ilgili bir çalışma yap dese mesela hayatta. Yani ben hani tamam, evet, bunlar güzel ki çok güzel diyoruz ama çocuk için belki de güzel gelmiyor. Yani hani yapmak sadece yapılmak için yapılıyor yani. Evet, yani ben hani tamam, evet, bunlar güzel ki çok güzel diyoruz ama çocuk için belki de güzel gelmiyor. Yani hani yapmak sadece yapılmak için yapılıyor yani. Bence çocuk hani ihtiyaç ölçekleri falan diyoruz ya böyle, ya bence orada mesela çocuklara bir anket açsa MEB dese ki açık uçlu sorularla bunları ne kadar kişi okuyacak ne kadar kişi belki testte böyle değişik değişik şeyler yazabilirler. Bence çocukların ihtiyacı çünkü bugünün çocukları hakikaten hızlıca değişiyorlar, işte Tik Tok’ta Instagram’da bu kadar farklı tabii aynı o kadar çok şeylere ihtiyaçları var ki belki bunlar diyorsun ki sevgi hoşgörü saygı falan hani böyle tamam evet önemli şeyler ama belki de günümüze ihtiyacı olmayan şeyler çocukları. Daha farklı becerilere ihtiyaçları var yani...”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Gerçekleştirilen bu araştırmada 2020 yılı itibarıyla uygulanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Etkinlik Kitabında yer alan etkinliklerinin okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri perspektifinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada etkinlikler; etkinliklerin uygulanma durumu, kazanımları geliştirmedeki yeterliliği, 21. yüzyıl becerilerini

geliştirmedeki yeterliliği, etkinlik içeriklerinin yeterliliği, değerlendirme sürecinin yeterliliği, öğrenme-öğretme sürecinin yeterliliği, etkinliklerin uygulanmasında karşılan zorluklar ve etkinliklere yönelik öneriler olmak üzere sekiz tema altında çok boyutlu bir şekilde incelenmiştir. Araştırmada öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen nitel veriler, öğretmenlere uygulanan Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Etkinlikleri Değerlendirme Formu ile toplanan nicel veriler ile sentezlenmiştir.

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar her bir alt amaç sorusu sırasıyla dikkate alınarak kısaca aşağıda açıklanmış ve tartışılmıştır:

Çalışmanın ilk alt amaç sorusu olan “etkinliklerin uygulanma durumu” temasına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenler sınıf rehberlik etkinlik kitabındaki bazı etkinliklerin sınıf rehber öğretmenleri bazılarının da okul rehber öğretmeni tarafından uygulandığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte sınıf rehber öğretmenleri kendi uyguladıkları etkinliklerde okul rehber öğretmenlerinin kılavuzluğuna ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Araştırma sonuçlarıyla benzer şekilde Bayar ve Ekim (2021) de araştırmalarında sınıf rehber öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenlerinin rehberlik dersine girmesine ve öğrenci ile bireysel görüşmeler yapmasına ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Diğer taraftan bu araştırmada sınıf rehber öğretmenleri bazen öğrenciye ulaşmakta zorlandıklarını ve yetersiz hissettiklerini dile getirmiştir. Bu bulgular bazı etkinliklerin okul rehber öğretmeni tarafından gerçekleştirilmesinin uygun bir yaklaşım olduğuna işaret etmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri sınıf rehber öğretmenlerinin rehber etkinliklerine dair derin bir uzmanlıkları ve ayrı bir eğitim formasyonlarının mevcut olmaması olabilir. Buna ek olarak araştırmada Milli Eğitim Planı’nda yer alan etkinliklerin yanı sıra öğretmenlerin kendi uyguladığı etkinler bulunduğu dile getirilmiştir. Bu etkinlik konularından başlıcaları; ders esnasında belirlenen ihtiyaca yönelik etkinlikler, test çözme ve ders çalışma, kariyer danışmanlığı, YKS Sınavına hazırlık, teknoloji bağımlılığı, sınav sistemi bilgilendirmesi, akran zorbalığı ve öğrenci ihtiyacına göre bireysel yardım şeklindedir. Gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen önemli bulgulardan biri de etkinliklerin ara sınıf kademelerinde daha rahat uygulandığı ancak özellikle 12. sınıfta öğrencilerin motivasyonlarının ve ilgilerinin farklılaştığı ve buna bağlı olarak programda yer alan etkinliklerin uygulanmasında güçlükler yaşandığı şeklindedir. Literatür incelendiğinde Özyay-Köse ve Gül (2023) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ortaöğretimdeki tüm sınıf düzeyleri karşılaştırıldığında 12. sınıf öğrencilerinin rehberliğin tüm alt boyutlarındaki hizmetlere diğer sınıf düzeylerinden daha yüksek katılım gösterdiği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulgu, Özyay-Köse ve Gül (2023)’ün araştırmalarından elde ettikleri bulguyla birlikte yorumlandığında 12. sınıfta öğrencilerin rehberlik etkinliklerine katılım motivasyonlarının azalmadığı ancak ihtiyaçlarının değişebileceği görüşü desteklenmektedir. Bu bağlamda bu sınıf düzeyinde etkinliklerin daha sağlıklı uygulanabilmesi için standart bir plan dışında öğrencilerin ihtiyaç duyduğu mesleki rehberlik, sınav sistemleri gibi konulara diğer konulardan daha fazla ağırlık verilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Etkinliklerin uygulanma durumu teması altında öne çıkan bir diğer alt tema DİSREP Platformu’ nun kullanımudur. Bu alt temaya ilişkin bulgular incelendiğinde bu platform hakkında bilgi sahibi olmayan ya da bilgisi olsa da bu platformu aktif olarak kullanmayan öğretmenler olduğu dikkat çekmektedir. Diğer taraftan bu platformu kullanan öğretmenler platformun etkinliklerin ulaşılabilirliği ve materyal erişimine kolaylığı açısından işlevsel olduğunu ifade etmiştir. Buna ek olarak bu platformda yer alan dijital etkinliklerin basılı kaynaklardan daha ilgi çekici olduğu belirtilmiştir. Platformun kullanımında karşılaşılan başlıca güçlüklerin ise teknik problemler olduğu belirtilmiştir. Bu problemler akıllı tahtaya bağlı veya internet erişimine bağlı olabilmektedir. Buna ek olarak platformdaki görsellerin kalitesinin iyileştirilmesi ve platformun video ve kısa film gibi materyallerle zenginleştirilmesi önerisinde bulunulmuştur. Bir diğer güçlük ise etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin platformda bulunması ile ilgilidir. Buna bağlı olarak etkinlik kitabına dijital platformdaki etkinlik eşleştirmesini sağlayacak linkler eklenmesi önerisinde bulunulmuştur. DİSREP’in kullanımını sekteye uğratan bir diğer durum ise sınıf rehber öğretmenlerinin, rehberlik etkinliklerine daha klasik bir bakış açısıyla yaklaşması ve bu platformu kullanmak yerine okul rehber öğretmenlerinin hazırladığı plan ve materyallerle ilerlemeyi tercih etmesidir. Bu açıdan öğretmenlerin platformu daha uğraştırıcı bulduğu ve sınıf rehber öğretmenlerine verilen hazırlık yapma sorumluluğunu benimsemek istemediği görülmektedir. Alanyazında DİSREP platformunun değerlendirilmesine yönelik yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda elde ettiğimiz bu bulgular platformun geliştirilmesi ve bu platformdaki etkinliklerin zenginleştirilmesi açısından katkı sunabilecek niteliktedir.

Etkinliklerin kazanımları geliştirmedeki yeterliliğine ilişkin nicel bulgular değerlendirildiğinde öğretmenlerin genelde sınıf rehberlik etkinliği kitabında yer alan etkinliklerin öğrencilerin akademik gelişim, sosyal duygusal gelişim ve kariyer gelişimi kazanımlarını kazandırmada yeterli gördüklerini göstermektedir. Etkinliklerin kazanımları geliştirmedeki yeterliliğine ilişkin araştırmadan elde edilen nitel bulgular incelendiğinde bu tema altında etkinliklerin kazanımları, kök değerleri ve karakter güçlerini desteklediği görüşlerinin yanı sıra desteklemediğine dair görüşler de olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin bir kısmı etkinliklerin çok fazla teknik terim içerdiği için öğrencilerin düzeylerinin üzerinde olduğunu ifade ederken bazıları etkinliklerin içeriklerinin öğrenciler açısından basit bulunduğunu ifade etmiştir. Diğer taraftan etkinlikleri kazanım, kök değer ve karakter güçleri açısından uygun bulan öğretmenler, plan iyi olmakla birlikte sınıf ortamındaki uygulamalarda güçlükler olduğu için amaca ulaşmakta zorluk yaşandığını; etkinliklerin çok fazla kağıda dayalı olduğunu, okuma düzeyinde kaldığını ve bu nedenle öğrenciler açısından daha havada kaldığını ifade etmişlerdir. Bunun yanında amaçların okul türleri ve öğrenci ihtiyaçlarına bağlı olarak değişebileceği, bu bağlamda genel amaçların

her okulun ve öğrencinin ihtiyaçlarına ve hazırbulunuşluk düzeyine hitap etmediği belirtilmektedir. Ayrıca etkinliklerin tam olarak amacına ulaşabilmesi için her sınıf düzeyinde düzenli uygulanması ve birbiri üzerine inşa edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Cengiz-Demir ve Arslan (2019), sınıf rehberlik etkinliklerini ortaöğretim öğrencileri perspektifinde incelediği araştırmalarında öğrencilerin etkinlikleri sınıf düzeylerine uygunluğu, meslekler hakkında bilgi verme açısından yeterli bulunduğunu tespit etmiştir. Diğer taraftan bu araştırmada öğrencilerin rehberlik etkinliklerinin ihtiyaçlarına uygunluğu, yetenekleri keşfetme, akademik başarıya katkı, kendini tanıma, güven, kişilerarası etkileşim, bireysel gelişim, okula ve çevreye uyum, verimli ders çalışma ve yükseköğretim programları hakkında bilgi verme konularındaki katkısı hakkında kararsız oldukları belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında etkinliklerin öğrenci ihtiyaçlarına ve hazırbulunuşluklarına uygunluğuna yönelik hem bir önceki rehberlik programında hem de 2020 yılı itibarıyla uygulanan programda çelişkiler olduğu görülmektedir. Bu çelişkilerin başlıca nedeninin öğretmenlerin ifade ettiği gibi öğrencilerin bireysel, gelişimsel ve kültürel arka planları açısından gösterdikleri farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu açıdan rehberlik programının tüm öğrencileri kapsayıcılığı açısından sınırlılık taşıdığı söylenebilmektedir.

Etkinliklerin 21. yüzyıl becerilerini geliştirmedeki yeterliliğine ilişkin araştırma teması altında katılımcılar etkinliklerin iş birliği, birlikte öğrenme, karar verme, arkadaşlık ilişkileri, benlik saygısı, sorgulama ve düşünme becerilerini geliştirme açısından yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında sorun çözme becerilerine yeterince odaklanılmadığı ifade edilmiştir. Buna paralel şekilde nicel veriler yansıtıcı düşünme, iletişim kurma, iş birliği ile ilgili etkinliklerin daha yeterli bulunduğunu ancak öğretmenlerin dijital okuryazarlık, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan etkinlikleri diğerleri ile karşılaştırıldığında daha düşük düzeyde yeterli bulunduğunu ortaya koymaktadır. Çelik (2021), gerçekleştirdiği bir araştırmada lise öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerine ilişkin algılarını değerlendirmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin düşük; bilgi ve teknoloji okuryazarlığı, girişimcilik ve yenilik, sosyal sorumluluk ve liderlik, kariyer bilinci becerilerine ilişkin algılarının ise yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Buna ek olarak öğrencilerin bilgi ve teknoloji okuryazarlığı becerilerinin 9. sınıftan 12. sınıfa kadar artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bizim araştırma bulgumuza paralel bir şekilde rehberlik planında öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik daha fazla rehberlik etkinliğine yer verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Diğer taraftan dijital okur yazarlık becerilerinin sağlıklı gelişebilmesi için etkinliklerin kademeli olarak her sınıf düzeyinde birbiri üzerine inşa edilerek gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır.

Etkinliklerin içeriğinin yeterliliğine ilişkin bulgular incelendiğinde içerik ölçütleri açısından özellikle etkinliklerin ilgi çekiciliği ile açık ve anlaşılır olmasına vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu noktada katılımcılar genel olarak etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çeken konulara odaklandığını vurgularken bazı katılımcılar ilginin okul türüne göre değiştiğine değinmiştir. Araştırmadan elde edilen nicel bulgular da öğretmenlerin etkinliklerin ilgi çekiciliğini görece daha düşük bulunduğunu işaret etmektedir. Diğer taraftan etkinliklerin açık ve anlaşılır olduğuna değinen katılımcıların yanı sıra bazı etkinliklerin dili ve içerdiği teknik terimler nedeniyle öğrenci açısından yeterince açık ve anlaşılır olmadığı vurgulanmıştır. Benzer nitelikte başka bir araştırmada öğretmenler özellikle değerlendirme sürecinde kullanılan araçlar için kültüre uygun olmayabildiğini ve çocukların anlayamadığı kelimeler içerebildiğini belirtmişlerdir (Yayla, 2021). Güncellik açısından elde edilen bulgularda öğretmenlerin özellikle kariyer ve yönetmelik, kurallar gibi konulara ilişkin etkinliklerin düzenli revize edilmesi gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte etkinliklerin genel olarak bütüncül olduğu ve güncel konu ve ihtiyaçları kapsayıcı nitelikte olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan nicel bulgulara göre rehber öğretmenler, etkinliklerin kültürel farklılıkları dikkate alma düzeyini daha düşük düzeyde yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin etkinliklerde yer alması gereken en önemli içeriklere yönelik görüşleri incelendiğinde kişilerarası ilişkiler, akran zorbalığı, öfke kontrolü, empati ve iletişim, ihmal ve istismar, sınırlar ve kişisel alan konuları öne çıkmaktadır. Bununla birlikte tüm etkinliklerin önemli olmasının yanında bazı etkinliklerin önem derecesinin sınıf düzeylerine göre değişiklik gösterebildiği; söz gelimi sosyal ve duygusal gelişimin önem kazandığı dokuzuncu sınıfta kariyerle ilgili etkinliklerin daha geniş yer tutmasının bir sınırlılık olduğu dile getirilmiştir.

Etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin araştırmadan elde edilen nicel ve nitel bulguların genel olarak tutarlı olduğu görülmektedir. Etkinliklerin uygulanma süreci teması altında yer alan görüşler öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme süreci olmak üzere iki alt temaya ayrılmaktadır. Öğrenme ve öğretme sürecinin yeterliliği açısından bakıldığında ise daha önceki görüşlere benzer bir şekilde etkinliklerin her öğrenci dinamiği için uygun olmadığı ifade edilmiştir. Hem nicel hem nitel bulgularda süre açısından, etkinlik süresi genelde yeterli görülmektedir. Bunun yanında öğretmenler sınıf mevcutlarının etkinliklerin sağlıklı yürütülmesi için kalabalık olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmanın nicel bulgularında öğretmenlerin sınıf rehberlik kitabında yer alan etkinliklerin öğrencinin derse aktif katılımını sağlayacak nitelikte olmasına ve farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımına yer verildiğine ilişkin olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Diğer taraftan araştırmadan elde edilen nitel bulgularda öğretmenler yöntem ve teknikler açısından etkinliklerin uygulamalı olması, drama ve tiyatro gibi provaya yönelik tekniklerin kullanılması, sürecin interaktif yürütülmesi, karikatür gibi daha komik ve ilgi çekici tekniklerin kullanılması önerilerinde bulunmuşlardır. Araştırmadan elde edilen nicel bulgularda öğretmenler öğretim materyallerine erişimi yüksek düzeyde kolay ulaşılabilir bulurken; nitel analizlerden elde edilen bir bulguya göre öğretmenler akıllı tahta başta olmak üzere materyal açısından sınırlılıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın nicel bulgularının da özellikle kalabalık sınıflarla ilgili bu görüşleri desteklediği görülmektedir. Gerçekleştirilen bu araştırmanın materyallere yönelik bulguları ise Torunoğlu ve Gençtanırım-Kurt (2022)'un araştırma

sonuçları ile tutarlıdır. Bu araştırmanın sonuçları da rehber öğretmenlerin, etkinlik materyallerini her okulda erişilebilir bulmadıklarını göstermektedir. Buna karşın materyallere ulaşımın eski programlara göre daha kolay olduğunu belirten katılımcılar da mevcuttur. Materyalle ilgili bir diğer öneri materyallerin kâğıt-kalemle sınırlı kalmaması videolar gibi görsel içerikli materyallerin kullanımının artırılması şeklindedir. Daha önce de değinildiği gibi öğretmenler etkinliklerin daha esnek olması gerektiğini, kültürel farklılıklara bağlı öğrenci ihtiyaçlarının farklılaşabileceğini ve bireysel farklılıkların dikkate alınmasının önem taşıdığını vurgulamıştır. Buna bağlı etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu tema altındaki son görüş okuldaki fiziksel olanakların etkinliklerin uygulanması için yeterli olmadığı, oturma düzeninin istenilen şekilde yapılandırılmasına imkân sağlamadığı şeklindedir. Öğretmenler etkinliklerin daha sağlıklı uygulanabilmesi için okul rehber öğretmeni ile sınıf rehber öğretmeni arasındaki koordinasyonun önemine de dikkat çekmiştir. Araştırmanın nicel bulguları incelendiğinde okul rehber öğretmenin, sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik yapmadığına yönelik görüşleri düşük olsa da sınıf rehber öğretmenlerinin, etkinlikleri uygularken zorluk yaşamaya ilişkin görüşlerinin yüksek olmasının okul rehber öğretmeni tarafından yapılan rehberliğin yeterli olmadığını da gösterdiği söylenebilir. Araştırmadan elde edilen bu bulgular Özsoy ve Aykaç (2022)'in ortaöğretim rehberlik hizmetlerindeki problemleri incelediği meta-sentez çalışması ile uyumludur. Bu çalışmada da öğretmenler öğrenci sayısının fazla-okul rehber öğretmeni sayısının az olması, materyallere ulaşmada yaşanan güçlükler ve sınıf rehber öğretmenleri ile iş birliği yapma, onlara rehberlik bilinci ve donanımı kazandırma konusunda güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Daha geniş bir perspektifte incelendiğinde etkinliklerin uygulanma süreci için ifade edilen bu problemlerin kendi içerisinde çelişki taşıdığı görülmektedir. Bir taraftan alternatif materyaller önerildiğinde materyal temini problemi yaşanırken diğer taraftan yalnızca kâğıt-kalem kullanılan etkinlikler yeterince ilgi çekici bulunmamaktadır. Bu bağlamda okulların ekonomik durumları ve sahip oldukları olanakların da rehberlik planında yer alan etkinliklerin uygulanma durumunda belirleyici olduğu görülmektedir. Buna ek olarak öğrenci sayısının fazlalığı ve okul rehber öğretmeni sayısının azlığı, okul rehber öğretmenin sınıf rehber öğretmenleri ile daha fazla ilgilenmesi ve destek sağlaması için önemli bir kısıtlılık yaratmaktadır. Araştırmamıza benzer nitelikte başka bir çalışmada sınıf rehberliği programlarının meslek liseleri açısından uygulanabilirliği değerlendirilmiş ve bu çalışmada da okul rehber öğretmenlerinin etkinliklerin öğrenme-öğretme süreçlerini kısmen yeterli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada öğretmenler özellikle etkinliklerin okul imkanlarına uyarlanabilirliği ve öğrencinin okul sonrası yaşamına yön vermesi bağlamında yeterli düzeyde olmadığını vurgulamıştır (Torunoğlu ve Gençtanırım-Kurt, 2022).

Etkinliklerde yer alan ölçme-değerlendirme süreci açısından öğretmenler değerlendirmelerin öğrenciyi tanımaya hizmet ettiğine ve değerlendirme sürecini olumlu bulduklarına değinmişlerdir. Bunun yanında değerlendirme sürecinin bireysel kaldığı, öğrenciler arasındaki farklılıkları dikkate almadığı, değerlendirme için kullanılan form gibi materyallerin hazırlanması süreçlerinin zor olduğu ve buna bağlı uygulanabilir olmadığına ilişkin görüşler mevcuttur. Torunoğlu ve Gençtanırım-Kurt (2022) da meslek liselerinde rehberlik programını değerlendirdikleri araştırmalarında okul rehber öğretmenlerinin değerlendirme sürecini kısmen yeterli bulduğunu ve değerlendirme formlarının hedefleri ölçebilecek nitelikte olduğu görüşünü onaylamadıklarını tespit etmiştir.

Etkinliklerin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler incelendiğinde en sık ifade edilen güçlüğün ders saatlerinin yeterli olmaması olduğu görülmektedir. Bu noktada özellikle bazı etkinliklerin önem derecesi yüksek olduğu için daha uzun süreye ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Buna paralel şekilde Bingöl ve Saraçoğlu (2022), 11. sınıf rehberlik etkinliklerini öğrenci değerlendirmesi açısından inceledikleri araştırmalarında öğrencilerin haftada bir saatlik rehberlik dersi süresini yeterli bulmadığını tespit etmiştir. Torunoğlu ve Gençtanırım-Kurt (2022) ise meslek liselerinde gerçekleştirdiği araştırmasında okul rehber öğretmenlerinin hedefleri gerçekleştirmek için programda belirtilen süreyi kısmen yeterli bulduğu sonucuna ulaşmıştır. Bayar ve Ekim (2021)'in araştırmasında da sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine ayrılan sürenin artırılması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Diğer taraftan en sık ifade edilen ikinci güçlük öğrencilerin rehberlik etkinliklerini önemsiz bulmasına ilişkindir. Bu noktada öğretmenler, öğrenciler kadar öğretmenlerin de etkinliklere yeterince inanmadığını, motivasyonlarının düşük olduğunu ve bu ders saatinin sınıf problemlerine odaklı, şikâyet içerikli geçmesinin öğrencilerin rehberlik dersini boş ders olarak görmesine yol açtığını belirtmiştir. Bunu tamamlayıcı şekilde bir diğer görüşte öğretmenlerin ders yükünün yüksek olmasına dikkat çekilmiş ve buna bağlı etkinlikler için hazırlık yapma ve uygulama motivasyonunun olumsuz etkilendiği belirtilmiştir. Çiçek ve diğerlerinin (2024) gerçekleştirdiği bir araştırmasında sınıf öğretmenlerinin rehberliğe ilişkin anlayış ve görüşlerinin mesleki kıdem ve yaş ile ilişkili olmadığını tespit etmiştir. Buna ek olarak öğretmenlerin rehberliğe yönelik anlayış ve tutumlarının bu konuda hizmet içi eğitim alma durumuna göre de değişiklik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik dersine ve uygulamalarına ilişkin motivasyonlarını arttırmak için hizmet içi eğitimlerin tek başına yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde öğretmen eğitimi programlarında okullarda rehberlik dersi bulunmakla birlikte bu dersin öğretmenlerin rehberlik motivasyonları ve uygulama becerileri üzerindeki yansımalarının ne düzeyde yeterli olduğu şüphe doğurmaktadır. Bu açıdan bu çalışmada ifade edilen inanç ve motivasyonun geliştirilmesi için bu dersin önem taşıdığı düşünülmektedir. Diğer taraftan her branş öğretmeni aynı zamanda potansiyel bir sınıf rehber öğretmenidir. Bu doğrultuda eğitim programlarında bulunan öğretmenlik uygulaması derslerinde rehberlik uygulamalarına da yer verilmesinin, bireyin öğretmenlik yaşantısına hazırlandığı süreçte rehberlik bilinci ve becerisi kazandırmak açısından önem taşıdığı söylenebilir. Öğretmenlerin uygulamaya dönük düşük

motivasyonunun yanı sıra etkinlik çıktılarına değerlendirme konusundaki bilgilerinin sınırlı olması, etkinlikleri bütüncül ve sıralı olarak uygulamanın zorluğu, rehberlik etkinlikleri için yapılan planlamanın eğitim öğretim takvimine yeterince uygun olmaması ve esneklik sağlamaması, her öğretmenin rehberlik etkinliklerine aynı düzeyde değer vermemesi ve uygulamada birlik olmaması, öğrencilerin etkinliklerde paylaştığı bilgilerin gizliliğine ilişkin endişeleri, etkinlik kitabının basılı formunun sınıf rehber öğretmenlerinde olmaması etkinliklerin uygulanmasını güçleştiren diğer faktörler arasındadır. Önemli olan bir diğer nokta sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik sınıfını iyi tanımamasıdır. Bu durum öğretmenin rehber öğretmeni olduğu sınıfla ders saatine göre değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte sürecin daha verimli ilerlemesi için öğrencilerin 9. sınıf itibarıyla başladıkları rehber öğretmenle ilişkilerini sürdürmesinin önem taşıdığı belirtilmektedir.

Bu araştırmada son olarak öğretmenlerin sınıf rehber etkinliklerine yönelik önerileri incelenmiştir. Burada öne çıkan en önemli alt tema içerikte güncelleme yapılmasıdır. Öğretmenler değişen koşullara ve ihtiyaçlara bağlı etkinlik içeriklerinin güncellenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir diğer önemli öneri etkinliklerin öğrenci dinamiğine uygun olması gerektiği şeklindedir. Burada daha önce de sıklıkla değinildiği gibi okul türlerine bağlı olarak öğrencilerin ihtiyaçlarının ve hazırbulunuşluklarının farklılaştığı, kültürel özelliklerin değiştiği vurgulanmıştır. Bu görüşü destekler nitelikte bir araştırmada Bingöl ve Saraçoğlu (2022), 11. sınıf öğrencilerine uygulanan kişisel, mesleki ve eğitsel rehberlik etkinliklerine ilişkin olumlu görüşlerin meslek lisesi grubunda en yüksek, sosyal bilimler lisesi grubunda ise en düşük olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu bu araştırmadan elde edilen bulgular bizim araştırmamıza paralel şekilde lise türüne bağlı olarak etkinliklerin öğrencilere sağladığı katkı ve olumlu algılanma düzeyinin değişebildiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan gerçekleştirdiğimiz bu araştırmada katılımcılar özellikle etkinlik materyallerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Daha önce değinilen video ve kısa film kullanılması önerisine benzer şekilde öğretmenler etkinliklerde teknolojiye daha fazla yer verilmesi; yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi, özellikle oyunlaştırma gibi ilgi çekebilecek tekniklere yer verilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra etkinlikler tasarlanırken okulların fiziki olanaklarının sınırlılıklarının dikkate alınması, etkinliklerin tüm eğitim kademelerinde düzenli uygulanması, etkinliklerde tekrardan kaçınıp bir öncekinin üzerine yeni bilgiler inşa edecek bir süreklilik sağlanması, içeriklerin öğrencinin aktif katılımını destekleyecek şekilde yapılandırılması, etkinlikler planlanırken hem rehber öğretmenlerin hem de öğrencilerin görüşlerinin alınması ve öğretmenlere öğrenci dinamiğine uygun seçme alternatifleri sağlayabilecek çeşitlilik imkanı sunulması öne çıkan öneriler arasındadır.

Rehberlik programları ve etkinlikler tasarlanırken öğretmen ve öğrenci görüşü alınması önem taşımaktadır. On birinci sınıf öğrencilerine yönelik bir araştırmada öğrencilerin rehberlik etkinliklerini eğitsel açıdan okul çevresindeki imkanlardan haberdar olma; kişisel sosyal açıdan karşı cinsle ilişkiler ve beden sağlığını destekleyici davranışlar; mesleki açıdan ise yetenekleri tanıma açısından yeterli bulmadıkları tespit edilmiştir (Bingöl ve Saraçoğlu, 2022). Söz konusu bu konuların gerçekleştirdiğimiz araştırmada öğretmenlerin dile getirdiği etkinlik konuları arasında yer almaması bunların ancak öğrencilere uygulanan ihtiyaç taramaları ile tespit edilebileceğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını karşılayan, bütüncül bir programın öğretmen ve öğrenciden görüş almayı gerekli kıldığı söylenebilmektedir. Araştırmamızda öne çıkan bir diğer önemli görüş portfolyo sistemine geçilmesidir. Öğretmenler çocuğun önceki gelişim dönemlerindeki ilgi ve yeteneklerinin, problem alanlarının sağlıklı takibi için portfolyo sistemine geçilmesinin katkı sağlayacağını belirtmiştir. Portfolyolar 2023 eğitim vizyonunda yer bulan önemli araçlardan biridir. Rehber öğretmenlerin 2023 eğitim vizyonuna ilişkin görüşlerinin incelendiği bir araştırmada, öğretmenler genel olarak portfolyo kullanımının yöneltme ve yerleştirme, kariyer rehberliği, öğrenciyi tanıma ve takip için önem taşıdığını ve işlevsel olduğunu, ancak kalabalık sınıf mevcudu ve arşivlemenin getirdiği güçlükler nedeniyle portfolyo kullanımının güç olduğunu ifade etmişlerdir (Yayla, 2021). Gerçekleştirdiğimiz araştırmada da okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin portfolyo kullandıklarını ifade etmedikleri dikkate alındığında, 2023 eğitim vizyonunun vurguladığı bu aracın rehberlik sisteminde yaygın olarak uygulanmadığı görülmektedir. Bu durum rehberlik hizmetleri için önemli bir sınırlılıktır. Araştırmamızda son olarak öğretmenler sınıf rehber öğretmenlerine bu etkinliklere ilişkin eğitim verilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Buna benzer şekilde Yayla'nın (2021) gerçekleştirdiği araştırmada rehber öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik uygulaması ile ilgili sertifika eğitimi verilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Ancak araştırmada öğretmenler bu sertifikanın bir rehberlik uzmanı unvanı ile değil, sınıf rehberlik etkinliklerini uygulayabilme bilgi ve becerisi kazandırmak amacıyla verilmesinin önemini vurgulamışlardır. Bayar ve Ekim (2021)'in araştırmasında da sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik hizmetlerinin daha iyi yerine getirebilmek için hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Gerçekleştirdiğimiz bu araştırmadan elde ettiğimiz bulgular kapsamlı gelişimsel rehberlik modeli açısından değerlendirildiğinde program geliştirme uzmanları, Milli Eğitim-Öğretmen Akademileri ve araştırmacılar için öneriler sunmak mümkündür. Bu doğrultuda başlıca öneriler şunlardır;

Program Geliştirme Uzmanlarına Yönelik Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular yeni bir rehberlik programından neler beklenebileceğine ilişkin fikir sunmaktadır. Öncelikle mevcut programın öğrencilerin bireysel özellikleri, ihtiyaçları ve hazırbulunuşlukları, kültürel arka planları açısından sınırlılıklar taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda programın bireyselleştirilebilmesi için DİSREP Platformu'nun katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu platformda öğrencilerin kendi uygulayabileceği etkinlikler de mevcuttur. Bu

etkinliklerin sınıf düzeyinden ziyade öğrenci ihtiyaçları ve hazırbulunmuşluklarına göre modüllere ayrılması durumunda öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamak açısından aktif olarak kullanılabilceği düşünülmektedir.

Önemli olan bir diğer unsur okul türlerine göre rehberlik ihtiyaçlarının farklılaşmasıdır. Bu açıdan kapsamlı ve tek bir sınıf rehberlik programından ziyade okul türlerine göre ihtiyaç taraması sonucunda oluşturulan farklı rehberlik programlarının uygulanması önerisinde bulunulabilir. Dikkat çeken bir diğer nokta her kazanımın ve etkinlik içeriğinin her sınıf düzeyinde eşit düzeyde önem taşımadığı görüşüdür. Bu doğrultuda kazanım alanlarının ve buna bağlı planlanan etkinliklerin dağılımının sınıf düzeylerine bağlı olarak, öğrenci ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmesinin programın etkililiğini artıracığı düşünülmektedir.

Milli Eğitim Akademisi ve Öğretmen Akademilerine Yönelik Öneriler

Araştırmamız kapsamında görüşme yapılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun DİSREP platformu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve/veya platformu kullanmakta zorlandıklarını, sınıf rehber öğretmenlerinin hem yüz yüze hem de online olarak etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin destek ve eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Bu doğrultuda öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde rehberlik etkinlikleriyle, özellikle DİSREP platformu ile ilgili içeriklere yer verilmesinin DİSREP Platformu'nun daha aktif kullanılmasına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Gerçekleştirilen bu araştırma yalnızca İstanbul İli Avrupa yakasında ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve örnekleme dahil edilen okul ve sınıf rehber öğretmenleri ile sınırlıdır. Bu nedenle daha genellenebilir sonuçlara ulaşabilmek için hem daha geniş bir alanda hem de farklı eğitim basamaklarında sınıf rehberlik kitabındaki etkinliklerin değerlendirilmesine yönelik araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Bununla birlikte alinyazında DİSREP platformunun incelenmesine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamış olması da bu platformun değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmasının önemini ve gerekliliğini göstermektedir.

Katkıda Bulunanlar

Makaleye katkısı olan kişiler, kurum ve kuruluşlar yoktur.

Etik Kurul Onay Bilgileri

Bu çalışma, İstanbul Kültür Üniversitesi Bilimleri Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'nun 05.04.2024 tarihli 121556 sayılı kararı ile araştırma ve yayın etiğine uygun gerçekleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından çıkar çatışması bulunmamaktadır

Finansal Destek

Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Bu araştırmada yazarların katkıları eşit orandadır.

Kaynakça

- Akbaş, S. (2001). *İlköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi* (Tez No:107460). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Akgün, E. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla anasınıflarındaki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 474-483.
- Aygün, E. (2022). *Okul öncesi eğitim rehberlik programlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Tez No:753323). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışmanlık* (7. baskı). Anı Yayıncılık.
- Bardakçı, A. B. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri* (Tez No:299891). [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Bayar, A., & Ekim, R. (2021). Sınıf rehber öğretmenlerinin bakış açısından rehberlik hizmetleri. *Türkiye Bilimsel Araştırma Dergisi*, 6 (2), 331-344.
- Berber, D. (2010). *Ortaöğretim kurumları onuncu sınıf rehberlik programı uygulamalarının sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneđi)* (Tez No:265821). [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi].
- Bingöl, B., & Saraçoğlu, M. (2022). 11. sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 10(19), 287-318. <https://doi.org/10.18009/icer.1066003>
- Büyükköztürk, ř., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.
- Cengiz-Demir, Y., & Arslan, A. (2019). Perceptions of high school students about the guidance activities. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 7, 152-168. <https://doi.org/10.31901/24566322.2013/05.02.01>
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6.baskı), Routledge.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4.baskı). Sage Publication.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research* (1. Baskı). Sage Publications Ltd.
- Çelik, B. S. (2021). *Lise öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerini algılama düzeylerinin incelenmesi* (Tez No:695496). [Yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi].
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (8.baskı). Celepler.
- Çiçek, Z., Ateş, H., Doğruer, İ. H., Kösedenez, B., & Gül, Ç. (2024). Sınıf öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ile rehberlik tutumlarının incelenmesi. *International QMX Journal*, 3(4), 1500-1514. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1109859>
- Çiğci, T. (2022). *2006-2020 yılları arasında farklı öğrenim kademelerine yönelik geliştirilen rehberli ve psikolojik danışma programlarının akran zorbalığı ve duygu düzenleme becerileri açısından incelenmesi* (Tez No:721267). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ufuk Üniversitesi].
- Çivicioğlu, M. (2016). *Ortaöğretim rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Tez No:426457). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi].
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 45-61. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/72/11>.
- Eren, E. (2022). *Okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşlerine göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi*. (Tez No:709476). [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi].
- Erkan, S. (2011). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması* (4. baskı). Pegem Akademi.
- Eryılmaz, R. (2021). Bilim sanat merkezleri türkçe dersi öğretim programının özel yetenekli öğrencilerin türkçe dersi yetkinliklerine göre incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 34-48. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aduefebder/issue/67177/925666>.

- Karataş, Z. & Şahin Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 427-460. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1490605>.
- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri* (Tez No:217287). [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Koç, M. (2008). Psikolojik danışma ve rehberlikte başlıca hizmet türleri. M. Güven (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlik* (1. baskı) içinde (s.49-69). Anı Yayıncılık.
- Miles ve Huberman (1994). *Qualitative data analysis* (2.baskı). SAGE Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazete, Ankara. https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeli_2006.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020). Sınıf rehberlik programı (okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve ortaöğretim/lise).https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2020915933750717143025_SINIF_REHBERLYK_PROG_RAMI_2020.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). *Çerçeve programlar: Bilim ve sanat merkezleri Türkçe dersi öğretim programı*. Mebbis/Bilsem Modülü: <https://bilsem.meb.gov.tr/BLS00002.aspx>
- Nazlı, S. (2008). Öğretmenlerin değişen rehberlik hizmetlerini ve kendi rollerini algılamaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 11-25.
- Özay-Köse, E., & Gül, Ş. (2023). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin çeşitli değişkenler açısından öğrenci gözüyle değerlendirilmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 76-90. <https://doi.org/10.21733/ibad.1192259>
- Özdemir-Karacan, N., & Ayaz, A. (2020). Okul psikolojik danışma ve rehberlik programları: Kariyer uyum yetenekleri açısından bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (3), 613-626. <http://doi.org/10.16986/HUJE.2018045437>
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (30 Nisan, 2024). *DİSREP hakkında*. <https://orgm.meb.gov.tr/disrep/hakkinda.html>
- Özsoy, G., & Aykaç, N. (2022). Ortaöğretim psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: bir meta-sentez çalışması. *Social Science Development Journal*, 7(30), 188-202.
- Sağlam, Ç. A. (2015). 9. Sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 171-210. <https://doi.org/10.23863/kalem.2017.48>.
- Siyez, D. M. (2012). Yıllık psikolojik danışma faaliyetlerinin planlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi. B., Aydın (Ed.), *Rehberlik* (4. baskı) içinde (s. 307-358). Pegem Akademi.
- Tashakkori, A., & Creswell, J. W. (2007). Editorial: The new era of mixed methods. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 3-7: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2345678906293042>.
- Taşkaya, S. M., & Kurt, Y. (2010, Kasım). *İlköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Sözlü Bildiri. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi (ICONTE), Antalya.
- Teker, A. (2007). *İlköğretim I. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin rehberlik görevleri ile ilgili görüşleri ve uygulamaları* (Tez No:227951). [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi].
- Terzi, Ş., Ergüner-Tekinalp, B., & Leuwerke, W. (2011). Psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmeleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 51-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pegegog/issue/22596/241351>.
- Tokalı, H. (2007). *9. sınıf rehberlik programının rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. (Tez No:217500). [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Torunoğlu, H., & Gençtanırım-Kurt, D. (2022). Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının Meslek Liseleri Okul Psikolojik Danışmanlarının ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 268-285.
- Yayla, A. R. (2021). *Okul psikolojik danışmanlarının 2023 Eğitim Vizyonunda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Tez No:690722). [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].

- Yazgünoğlu, S. S. (2012). *Okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri* (Tez No:317957). [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, R. (2008). *Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf rehberlik çalışmaları ile ilgili uygulamalarının araştırılması* (Tez No:226253). [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi].
- Yumrutaş, A. (2006). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi* (Tez No:190279). [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi].
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2). https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/161047/makaleler/5/2/arastrmx_161047_5_pp_1-26.pdf

Extended Abstract / Genişletilmiş Özet

Introduction

Due to developments and changes in science and technology, efforts have been made to develop Classroom Guidance Programs at different times, and the programs have been updated. The most recent changes to the Ministry of National Education's (MEB) Preschool, Primary School, Middle School, and Secondary/High School Classroom Guidance Programs were made in 2020. In the program content prepared in line with the 2023 Education Vision, it is stated that, unlike previous programs, the current program is student-centered rather than problem focused. The program adopts a competence and strength-based approach in addition to containing developmental features (Çiğci, 2022). Developed on the basis of positive psychology, this program aims to support student development in a multidimensional structure—academic, career, social-emotional—and focuses on developing 21st-century skills, character strengths, and core values that are important for individuals to transform their knowledge into skills and manners (MEB, 2020). Another aspect that distinguishes the guidance program prepared by the Ministry of National Education in line with the 2023 Education Vision is the DİSREP application. DİSREP is an educational platform where the activities and materials included in the guidance program are transferred to a digital environment. This educational platform includes activity books containing weekly activity plans that teachers are required to implement, as well as activity materials that can be used via smart boards. Additionally, the platform features asynchronous guidance activities that students can participate in independently (General Directorate of Special Education and Guidance Services, 2024).

When the literature is examined, it is seen that there is no mixed-method research that focuses on the activity book to study the 2020 secondary education classroom guidance program. It is also observed that there is no evaluation of the DİSREP application in the literature. Considering the aims of the DİSREP application and that it is a new initiative, this represents an important limitation in the literature. Teachers' opinions regarding the activities in the secondary education classroom guidance book can reveal the strengths of the implementations as well as identify areas that need improvement. Based on these points of importance and necessity, the general aim of this research is to determine the views of school and classroom guidance teachers on the functionality of the activities included in the secondary education classroom guidance book.

Method

This research was designed as a mixed-method study that utilizes both quantitative and qualitative data (Creswell & Plano-Clark, 2007; Tashakkori & Creswell, 2007). Qualitative and quantitative data were collected simultaneously. In the quantitative part of the research, the survey method was used, and cluster sampling was employed as the sampling method. Accordingly, the sample consists of 107 school and classroom guidance teachers working in regions with low, medium, and high socioeconomic levels on the European side of Istanbul. In this stage of the research, data were collected using a personal information form and the "Evaluation Survey of Secondary Education Classroom Guidance Activities" prepared by the researchers. The data were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, and arithmetic mean with the SPSS 21 program. In the qualitative phase of the research, the case study method was utilized (Creswell, 2014). The sample was formed using purposive and maximum variation sampling methods. To ensure maximum diversity, interviews were conducted with participants from schools with different socioeconomic characteristics. Within the scope of the research, to collect qualitative data, participants were selected from among school and classroom guidance teachers working in the schools where quantitative data were collected, and interviews were conducted with a total of 17 teachers. In this stage, data were collected using a semi-structured interview form. The data were analyzed through content analysis using the Maxqda program. To ensure the reliability of the analyses, the consistency coefficient among coders was calculated and found to be 0.82.

Result and Discussion

The initial findings obtained from this research pertain to the implementation status of the activities. Regarding the use of the guidance book, classroom guidance teachers generally stated that they implement the activity book under the guidance of the school guidance teacher. While the activities are largely implemented by classroom guidance teachers, some activities are carried out by school guidance teachers. Guidance teachers expressed that the activities included in the classroom activity book are easier to implement in intermediate grades. A majority of classroom guidance teachers reported that, in addition to implementing the activities in the guidance activity book during the classroom guidance hour, they sometimes conducted activities they determined themselves by considering situations that arose during that week's process. The findings regarding the use of DİSREP indicate that the level of usage of the platform is low. In addition to teachers who find the platform functional, there are teachers who are unaware of it or do not use it, and who think that the visuals on the platform need improvement. Furthermore, the importance of technical problems was emphasized, and it was stated that the integration of the activity book and the platform should be strengthened. Findings regarding the sufficiency in developing achievements reveal that while some teachers find the activities sufficient in terms of core values, character strengths, students' readiness, and developmental characteristics, others find them insufficient.

Regarding the competence of the activities in enhancing 21st-century skills, the findings show that activities related to collaboration skills are found to be sufficient, but it is thought that more focus could be placed on skills such as problem-solving. In terms of the content of the activities, the findings indicate that while the content is clear and understandable, there are also opinions that it is not sufficiently understandable from the students' perspective. Moreover, it was stated that the importance level of the content varies across different grade levels, and accordingly, the distribution of activities and achievements in the program should be arranged by considering student needs and interests. Teachers mentioned that they found activities on topics such as peer bullying, neglect and abuse, empathy, and communication to be more important.

Findings related to the implementation process highlight the difficulty of applying the activities in crowded classrooms and emphasize that classroom guidance teachers need the support of school guidance teachers to implement the activities. Additionally, it was stated that there are limitations, especially in terms of physical facilities, and that materials should be arranged to include more visuals and facilitate interaction. According to the findings, teachers generally find the evaluation process of the activities sufficient and believe it provides an opportunity to get to know the students. However, it was emphasized that it is important to consider individual and regional differences in evaluation processes.

According to the results of the research, the main difficulties encountered in the implementation of the activities include the insufficient time allocated for guidance lessons, low motivation of classroom guidance teachers and students, low level of knowledge among classroom guidance teachers regarding the implementation of the activities, excessive course loads, lack of unity in practice, inability to implement the same way across all types of schools, the guidance calendar's flexibility needs limiting its application, the absence of a printed activity book, and students' reluctance to participate due to privacy concerns. In this context, teachers suggested that the content should be updated considering social developments and conditions, attention should be paid to student dynamics and readiness, training should be provided to classroom guidance teachers regarding the activity implementation processes, developmental tracking should be conducted through portfolios, and activities should be regularly implemented at every grade level, building upon each other.

The findings obtained from this research provide insights into what can be expected from a new guidance program. In this respect, it is evident that the current program has limitations concerning students' individual characteristics, needs, readiness, and cultural backgrounds. In this context, it is thought that the DISREP Platform can contribute to individualizing the program. There are also activities on this platform that students can implement themselves. It is believed that if these activities are divided into modules according to student needs and readiness rather than grade levels, they can be actively used to meet students' individual needs. Since the majority of teachers are not aware of the DISREP platform and/or have difficulty using it, and classroom guidance teachers need support and training regarding the implementation process of the activities both face-to-face and online, it is thought that providing in-service training to teachers specifically on guidance and especially on the DISREP platform will contribute to guidance services. Another important factor is that guidance needs differ according to school types. In this respect, instead of a comprehensive and single classroom guidance program, different guidance programs created as a result of needs assessments according to school types should be implemented. Another point that stands out in the research is that not every achievement and activity content is equally important at every grade level. Accordingly, it is thought that arranging the distribution of achievement areas and the planned activities based on them according to grade levels by considering student needs will increase the effectiveness of the program.